AZTAG
JOURNAL ARMÉNIEN
B. P. 587
BEYROUTH, Liban

Directeur - Propriétaire
HAIG BALIAN

ԳԻՆԸ
ՍԻՐԻՐՈՒ տար. 425, Վեցամսեայ 225 Ս. Դ.
ԱՐՏԱՀՄՆ. տարի. 6, Վեցամսեայ 4 տոլար
Տնօրէն - Խմբագիր՝ ՀԱՅՃ ՊԱԼԵԱՆ

ԱԶԴԱԿ

ազդակ

ԵՐԿՕՐԵԱՅ ՀԱՅԱՊԵՐՊ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

جريدة سياسية ادبية اقتصادية حرة

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 24 1931
ԳԵՆ Է ՀԱՍՐ 3.50 Ս.Դ.

Ե. ՏԱՐԻ | Ամեն առաւօտ պէտք է ըլլայ թերթիս տնօրէնին հասցէին | ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ | Ձեռագրուած ձեռագիրները եւ չեն վերադարձուիր | Թիւ 66 (511)

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԽՆԱՄԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Առանց բացառութեան բոլոր հայ թերթերն ալ նիւթապէս անհրաժեշտ վիճակ մը ունին։ Ամենէն շատ սպառած հայ թերթն անգամ, հազիւ կրնայ հոգալ իր առօրեայ ծախքերը եւ մեքենային յանձնել իր էջերը։ Նախապատերազմեան շրջանին պատահած են քանի մը բացառութիւններ, որոնք յարատեւ կամքի նուաճումներուն և ժամանակի ոգիին ու պահանջներուն պէտք է վերագրուին։

Դժբաղդաբար սակայն, տնտեսական այս համատարած տագնապին, որուն ենթակայ են անխտիր հայ թերթերը, բոլորն ալ չեն դիմագրաւեր պատուաւոր ու մամուլի բարոյականին վայել ձեւով։ Կան թերթեր, որոնք յենած են ընթերցող հասարակութեան գնահատանքին և իրենց բաժանորդներուն պարտականութեան։ Աւելի ճիշդը այդ թերթերը ունին կարելի եղածին չափ ստուար թիւ մը ընթերցողներու, որոնց նիւթական զոհաբերութեանց շնորհիւ կը գոցուին առօրեայ ծախքերը և թերթը կանոնաւորապէս լոյս կ'ընծայուի, գոհացում տալով իր ընթերցողներու ճաշակներուն և հետաքրքրութեանց։

Կան թերթեր ալ, որոնք ընթերցողներու և հետաքրքիրներու շատ փոքրաթիւ խումբ մը ունին և անկարող են թերթի ամենաէական հասոյթներով՝ բաժնեգիներով և հատավճառով փակել իրենց ծախքերը։ Այս երկրորդ կարգին պատկանող թերթեր ապօրէն և անվայել միջոցներով կը ջանան իրենց հասոյթ ապահովել և գոցել ծախքերը։ Ընդհանրապէս անոնք կը կերակրուին ազգային կամ բարենպատակ հաստատութիւններէն, որոնց պարբերական թղթակիցները կը դարձնեն օրն ի բուն։

Այս ենթադրութեանց տարուեցանք Ամերիկայի «Պայքար» թերթին կողմէ վերջերս բոլոր հայ թերթերուն ղրկուած յայտարարութեան մը առթիւ, որուն մէջ խմբագրութիւնը կարգ մը ճշդումներ և հերքումներ կ'ընէ, Ամերիկայի Հայ Պետական Կարմիր Խաչի կողմէ իրեն տրուած յայտարարութեանց և ծանուցումներու փոխարժէքին շուրջ եղած տարաձայնութեանց և հրատարակութիւններուն համար։

Քանի մը տողով բացատրենք։

Ամերիկայի Հայ Պետական Կարմիր Խաչի ընդհ. ժողովին մէջ, վերջերս կը պատահին անախորժ դէպքեր։ Ծեծկուռք եւ ոստիկանական միջամտութիւն և վերջապէս կը բաժնուին կողմերու և կ'սկսին հակառակութիւններ։ Երէկուան խնամիները կը թշնամանան իրարու և կը կազմեն առանձին վարչութիւններ։

Վէճը կանգ չ'առներ հոն։ Կողմերէն մէկը, Հ.Ցկը, երեւան կը հանէ կարգ մը գաղտնիքներ, որոնցմէ կը պարզուի որ, Հայաստանի կարօտեալներուն օգնելու նպատակաւ հաւաքուած գումարներուն մեծ մասը ընթացիկ ծախքերու յատկացուած է և մէկ տարուան մէջ գոյացած 8000 տոլար հասոյթին հազիւ 2000ը Հայաստան ղրկուած և նպատակին յատկացուած է։ Ըստ Հ.Ցկի և Փարիզի «Մեր Ուղին» թերթի տեղեկութեանց Ամերիկայի թերթերէն «Պայքար»ի 1470 և «Հայաստանի Կոչնակ»ի 330 տոլար տրուած է «որպէս փոխարժէք ծանուցումներու»։

Շիտակը մենք օրէն չհաւատացինք այս անհաւատալի պատմութեան և երբեք չուզեցինք երեւակայել որ հայ թերթ մը նման ընթացքի մը մէջ կրնայ գտնուիլ։

«Պայքար»ի խմբագրութիւնը առանձին յայտարարութիւնով մը «կը հերքէ» այդ վերագրումները և կը յայտարարէ որ ինք մէկ տարուան ընթացքին ոչ թէ 1470 տոլար ոսացած է Հայ Պետական Կարմիր Խաչէն, այլ մի միայն 550 տոլար, այսինքն մեր դրամով մօտաւորապէս 700 ս. ոսկի։

Կասկած չկայ անշուշտ որ Հ.Ցկի տեղեկութիւնները ճիշդ չեն։ «Պայքար»ի խմբագրութիւնը մէկ տարուան ընթացքին Մի Միայն 550 տոլար ստացած է, որպէս վարձք ծանուցումներու և յայտարարութեանց։

Բայց ի՞նչ վարձք է այս 700 ս. ոսկի գումարը։ Ընդհանրապէս 8000 տոլար հասոյթ ունեցող կազմակերպութիւնը մէկ տարուան ընթացքին պէ՞տք է 550 տոլար յայտարարութեան դրամ յատկացնէ թերթի մը։ Մանաւանդ որ առևտրական ձեռնարկ մը չէ եղածը և ոչ ալ շահակցական ընկերութիւն մը, լոկ բարեգործական հիմնարկութիւն մը որ գոյութիւն ունի օժանդակելու մտօք Հայաստանի կարօտեալներուն։ Եւ վերջի՛ վերջոյ պէտք է մտածել թէ՝ այսօր ո՞ր առևտրական հաստատութիւնը կրնայ նման գումար մը տրամադրել ծանուցումի համար։ Ամենամեծ դրամատուներու հաշիւներուն մէջ իսկ դժուարաւ պիտի հանդիպիք քանի մը ծանուցումներու համար այնքան հսկայ գումարի մը ծախսուելուն։

Եւ այս դեռ միայն մէկն է այն բազմաթիւ աղբիւրներէն, որ կարգ մը թերթեր ապօրէն կերպով կ'իւրացնեն բարեգործ հաստատութիւններէն։ Ցաման տարաձայնութիւններ կը շրջին նաև Բարեգործականի մասին։ Ըստ այդ տարաձայնութեանց կարգ մը թերթեր մեծագումար նպաստներ կ'ստանան Բարեգործականէն։

Խնամիներու միջև ծագած այս վէճն ու բաժանումը երեւան հանեցին անագին գործումներու և գայթակղութիւններու շարք մը։ դեռ ո՞վ գիտէ ինչ անծանօթ աղբիւրներ կան մեր կարգ մը թերթերուն համար, որոնք ցարդ գաղտնի կը պահուին։

Զարմանալի չէ ուրեմն մեր թերթերէն ոմանց խորհրդային երկիրները դրախտ ներկայացնելը, որովհետև մեղրով օծուած են անոնց բերանները։ Այս պարագան շատ ճիշդ է մանաւանդ «Պայքար»ի համար որ մասնաւոր մարդ ալ ղրկեց Երեւան, տարի մը շարունակ հրատարակելու համար «Երկու Ամիս Հայաստանի Մէջ» յօդուածաշարքը, որ դժբախտաբար բոլորովին միակողմանի գրուած հրատարակութիւն մըն է։

Լրագրական մակաբուծութիւնը ամենէն ողբալարերն է։ Պէտք է աշխատիլ ընթերցողներու թիւը շատցնելու, փոխանակ բարենպատակ հաստատութիւններէ օգնութիւն մուրալու։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԶՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ո՞Վ Է Մուսթաֆա Քեմալ Փաշան

Պուլկարիոյ մէջ հրատարակուող «Դէյլը Սեօզ» անուն թերթին շաբաթաթերթին նոյնութեամբ կը թարգմանենք, Թիւրքիոյ հանրապետութեան նախագահ Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի մասին գրուած եւ Տօքթ. Սալամ հեղինակին ստորագրութիւնը կրող ստորեւ յօդուածը։—

Ընդհանուր պատերազմի միջոցին, Մուսթաֆա Քէմալի շնչած համբաւը Անափօրթաներու մէջ, պարզ հեռաձայնային գոգութենէ մը յառաջ եկած կեղծ համբաւ մըն է։

Մուսթաֆա Քէմալի ժամանակը կեանքը մօտէն հետաքննողներ եւ ճանչցողներ չունենալով կը հաստատեն վերջինները։ Ներքին ատելութեան և նախանձի կրկով այրող Քէմալ պատերազմութիւնները շատ լաւ գիտէ օգտագործել։

Մ. Քէմալ Անափարթաներու առաջին բանակի հրամանատարութիւնը վարած ատեն, օր մը, անգլիական ուժեր յարձակում գործած էին կարևոր բլուրներու վրայ։ Անգլիացիներու այս յաջողութիւնը ընդհ. հրամանատար Լիման ֆոն Սանտէրսը յուզման մատնած էր։ Այս միջոցին Կէլիպոլու գոնուող առաջին և երկրորդ բանակներու հրամանատարներուն միջև այս կացութեան հանդէպ միջոցներ ձեռնարկելու համար հեռաձայնային բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան։ Այս բանակցութեանց արդիւնքով կ'որոշուի որ երկրորդ բանակի հրամանատարութեան տակ գտնուող ուժերը ղրկուին Անափարթաներ և գրաւուած բլուրները թշնամիի ձեռքէն վերագրաւուին։

Երկու հրամանատարներու միջև տեղի ունեցող այս խօսակցութիւնները, ի հարկէ, զինուորական գաղտնիքներ էին։ Անափարթաներու մէջ գտնուրին և պարտուած վիճակի մը մատնուած Մ. Քէմալ, բանակի հրամանատարներու միջեւ տեղի ունեցող հեռաձայնային բանակցութեանց կը տեղեկանայ իր հեռաձայնով և կարդացողութեանց ծանօթ կ'ըլլայ։ Այս գործի մէջ յաջողութեան պարագային լաւ համբաւ մը չահիլը գիտնալով, Մ. Քէմալ անմիջապէս հեռաձայնով կը պահանջէ ընդհ. հրամանատար Լէման ֆոն Սանտէրս փաշային եւ նոյնութեամբ անոր կը հեռասէսէ։ «Թշնամիի գրաւած բլուրները վերագրաւել կարելի է։ միայն մէկ պայման, որ դիս Անափարթաներու անկախ հրամանատար կարգէք»։

Լէման ֆոն Սանտէրս Մ. Քէմալի առաջարկը կ'ընդունի։ Բայց ուրիշ պահանջ մըն ալ կը ներկայացնէ Քէմալ անկէ վերջ։ «Երկրորդ զօրաբանակի հրամանատարութեան տակ գտնուող ուժերը հրամայիս ղրկեցէք»։

Բնականաբար ֆոն Սանտէրս ասոր ալ չատ լաւ կ'ըսէ։

Ի վերջոյ, Անափարթաներու ղրկուած ուժեր յիշեալ բլուրները գրաւելով Մ. Քէմալը կը փրկեն ժամուարին վիճակէ մը։ Այլայի հրամանատարը կը նահատակուի։ Վերջը Լէման ֆոն Սանտէրս կը հասկնայ Քէմալի խաղը և իր հրատարակած յուշերուն մէջ ալ Անափարթաներու յաղթութեան պատիւին Մ. Քէմալին չպատկանիլը կը գրէ։

Մուսթաֆա Քէմալ երիտասարդութեան օրէն ի վեր չափազանց փառամոլ եղած է։ Իտալացիներու հետ Տրիպոլիսի պատերազմին, Պէնղազիի ճակատին վրայ, Էնվէրի դէմ դարձնել ուղած խաղերը, իր ընկերներուն անհամաձայնութեան պատճառ ամլութեան դատապարտեցան։ Փառամոլութեան կրկով այրող Քէմալ ամէն ատիթ Էնվէրի դէմ գործելէ չէ դադրած։ Միշտ նախանձած է զայն եւ անդադար փրփականներ ժղած ի վնաս անոր։

Առանձին չէր ան իր այս չարժումներուն մէջ։ Փարիզի նախկին դեսպան Թէֆիկի պէյ և բանակի հրամանատարներէն Ճէվատ փաշա իր ընկերներն էին։ Այս եռատանին ամէն տեղ և ամէն առթիւ Էնվէրի դէմ կը գործէին։ Մեղմ Էնվէր, կատարելապէս տեղեակ ըլլալով հանդերձ այս վիճակին, այդ նախանձոտ և մարդերը ազատ ձգած էր և քիթերնին չէր կոտրած։ Երբէ Էնվէր ուզեր այս չահամոյ մարդոց հանդէպ ամէն զէշութիւն կրնար ընել։ Բայց Էնվէրի խիղճը չատ մաքուր էր։

Թէֆիկի պէյ, հանդուցեալ վարչապետ Թալէաթի փաշայի կողմնակցութեամբ Սոֆիայի դեսպան նշանակուած էր և Մուսթաֆա Քէմալն ալ թիկնապահութեան։ Ընդհանուր պատերազմի օրերուն, Էնվէր այլեւ ձանձրացած Քէմալի իր դէմ սարքած խաղերէն և աղտոտ փրփականներէն, զայն պատերազմական նախարարութեան պաշտօնատուներ կը կանչէ և իրենց միջև տեղի կունենան հետեւեալ խօսակցութիւնները.

Էնվէր.— (Մ. Քէմալին ուղղելով) տեղեակ եմ իմ դէմ ժղած փրփականներուդ և խաղերուդ։ Լաւ գիտցիր որ այնքան ատեն որ բանակի մէջ կը մնաս, չես կրնար քաղաքականութեամբ պարապիլ։ Հիմա վերջնական որոշումդ տուր։ կամ զինուոր մնացիր, կամ յարաբերութիւններդ կտրէ զինուորականութեան հետ։ Հրաժարէ զինուորութենէ և գեղ տեղի մը երեսփոխան ընտրել տաս։ երեսփոխանական ժողովի ամբոխէն ալ ազատիդ պէս զանգատներդ ու առարկութիւններդ ըրէ։ Որքան ատեն որ վրադ այս զինուորական տարազը կը կրես, չես կրնար և չեմ արտօներ քաղաքականութեամբ պարապիս։

Մուսթաֆա Քէմալ վախցած Էնվէրի սպառնալիքներէն, բանակի մէջ մնալը և անգամ մը ալ քաղաքականութեամբ չզբաղելու երդում կ'ընէ։

Ակէ վերջ Էնվէր փաշա կը նեղէ։ Միամիտ Էնվէրի մաքուր սիրտը չուտով համոզուած էր անոր առնուշ խօսքերուն։

Էնվէր փաշայի և Մուսթաֆա Քէմալի միջև տեղի ունեցող այս խօսակցութեանց վկայ եղած է բանակի հրամանատար մը։

(Շարունակութիւնը յաջորդով)

ԱՆԳ. ՏԱԳՆԱՊԸ Ի՛Ր ՍՊԵՐԼԻՆԻ ՅԱՆԿԱՐԾԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄԸ. ԱԼՊԻՒ ԼԻԶՊՕՆԱ ԱՆՁՆԱՊԱՆ ԿԸԼԼԱՅ

(ԿԱՐԴԱԼ, ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ԷՋԵՐՈՒ ՎՐԱՑ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՊԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԸ

Գրեց՝ ՅԱՒԶ ՊԷՅ ԷԼ ԶԸՍԷՅՆ

ՀԱՅՈՑ ՋԱՐԴԵՐԸ

Պատմութիւնը ցարդ երբէք չէ արձանագրած որ թիւրքեր և հայեր իրարու հետ բախում ունենան ու թշնամութիւններ պահեն։ Թիւրքեր ոչ մէկ ատեն հայերու պատի՛ւ դրած չեն և ոչ ալ հաճոյք զգացած հայեր ջարդելէն։

Բայց 1888ին, թիւրք կառավարութեան հրամանով, թիւրքեր Վանի, Էրզրումի, Խարբերդի և Մուշի շրջաններուն մէջ հայեր սպաննեցին։ Վերջը, 1896ին, Սուլթան Համիտի օրով, հայեր Օսմ. դրամատունը գրաւեցին, պարտադրելու համար Սուլթանը որ Սահմանադրութիւն յայտարարէ։ Այն ատեն Սուլթան Համիտ հրաման տուաւ Պոլսոյ և միւս կուսակալութեանց մէջ գտնուող հայերու ջարդը։ Թիւրք ժողովուրդը, առանց կառավարութեան դրդռութեան և հրամանին ոչ մէկ տեղ հայեր չէ ջարդած։ 1896 Օգոստոս 25-26ի գիշերները մի միայն Պոլսոյ մէջ 15,000 հայեր ջարդուեցան, իսկ միւս կուսակալութեանց մէջ 300,000 հայեր։

Սահմանադրութեան հոչակումէն վերջ, 1909ին Ատանայի մէջ շատ մը հայեր սպաննուեցան։ Նրմանապէս սպաննութիւններ եղան Հալէպի մէջ։

1896ի ջարդերու ընթացքին ամէն կողմ հայերու տուները քանդուեցան, հարստութիւնները կողոպտուեցան։ Կառավարութիւնը կրօնքի անունով կը գրգռէր քիւրտերն ու իսլամները հայեր ջարդելու համար։ Ցոյց տալու համար կառավարութեան այս ոճրապարտ ընթացքը նոյնութեամբ կը հրատարակենք, անոր մէկ յայտարարութիւնը։

ԻԹԹԻՀԱՏԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

«Հայեր օրէնքներուն հակառակ ընթացքի մը մէջ գտնուելուն և ամէն պատեհութեամբ կառավարութեան ակարացմանալեաներուն համար և իրենց քով արգիլուած զէնքեր, ռումբեր ու պայթուցիկներ պահելով ապստամբութեան պատրաստուելուն և Վանի շրջաններուն մէջ միւսլիմանները ժողովրդեանին համար, կառավարութիւնը իր ներկայ զբաղուած օրերուն, վախնալով անոնց ծայրայեղութիւններէն, որոշեց բոլոր հայերու Մուսուլ, Տէր Զօր և Սիւրիական երկիրներ ղրկուիլը։ Անոնց պատիւը, հարստութիւնը և կեանքերը պաշտպանուած են։ Անոնց հանգիստ բնակութիւնը, մինչեւ պատերազմի վերջը, ապահովուած է»։

Ահա այս է թիւրք կառավարութեան պաշտօնական յայտարարութիւնը հայերու տեղահանութեան մասին։ Բայց կայ նաև գաղտնի որոշում մը։ Համաձայն այդ որոշման կը կազմեն միլիս գունդեր, որոնք պաշտօն պիտի ունենան օգնելու ժանտարաններուն՝ հայերը ջարդելու և բնաջնջելու գործին մէջ։ Այս գործողութիւնները կը կատարուին անգութ և անխիղճ պաշտօնեաներու հսկողութեան տակ։

ՈՃԲԱԳԻՆ ԴԱՒԵՐԸ

Իթթիհատականները այս պաշտօնը և որոշումը ի գլուխ հանելու համար, լայն իրաւասութիւններով Տիրպէքիր ղրկեցին Ռէշիտ պէյը։ Անոր տրամադրութեան տակ դրին նշանաւոր ոճրագործներէն Ահմէտ պէյ էլ Մէրզի, Ռիւշտիւ պէյ, Խալիլ պէյ եւայլն։

Հայերու համար տրուած այս որոշման պատճառ ցոյց կուտան իրենք թիւրքերը, իբր թէ Եւրոպա և Եգիպտոս գտնուող հայեր 20 կամաւորներ ղրկած են Էնվէրն ու Թալեաթը և Իթթիհատիստիս գեկավարները պաշտպանելու համար.բայց անոնք չեն յայտնած և երեւան հանուած է գաղտնիքը։ Հայ դաւաճան մը յայտնած է գաղտնիքը իր բարեկամ Պէտրի պէյին, որ ընդհանուր ապահովութեան պետն էր այդ օրերուն և ամէն բան երեւան հանած։ Վերջը այդ հայ դաւաճանը Պոլիս եկող Ֆէտայիները մէկիկ մէկիկ յանձնած է կառավարութեան։ Այդ 20 Ֆէտայիները կառավարութեան կողմէ կախաղան հանուեցան գաղտնի կերպով։

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԱԼԷՏԸ

Ասկէ զատ, թիւրքեր տարբեր պատճառներ ալ կը յիշեն։ Զինուորական ծառայութեան Հալէպէն և Էտիրնէն առնուած հայեր իրենց զէնքերով փախած են Զէյթուն եւ հոն 60ի չափ հայեր հաւաքուելով սկսած կառավարութիւնը նեղել։ Ճամբորդները կողոպտել և սպաննել։ կառավարութիւնը անոնց դէմ ղրկեց Ֆախրի փաշան մեծ ուժերով։ Ֆախրի փաշան գնաց և Զէյթունի մէկ մասը քանդեց, ժողովուրդին մէկ մասը՝ անմեղ տղաքներ և կիներ սպաննեց։ Հայեր երբէք դիմադրութիւն ցոյց չտուին։ Ամբողջ գիւղացիները դերի առին, էրիկ մարդիկը մեռցուցին ու մորթեցին, կիներն ու երեխաները յանձնեցին զինուորներուն. անօրութենէ ու ծարաւէ մեռան բոլորն ալ... անոնցմէ շատ քիչեր, կոյրեր, տկարներ և պառաւներ հասան Սիւրիա։ գեղեցիկ կիներ թիւրք երիտասարդներուն յանձնուեցան։

Զէյթունն տարուեցան Բուսլէյի թիւրք գաղթականները և անունը դրին Բէյշահիր։

ՀԱՅՈՑ ՀԱՍԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱԶԳԵՐՈՒՆ ԱՌՋԻՆ

Պատերազմի միջոցին Համայէն, Հօմսէն և Սիւրիոյ այլ շրջաններէն անցնող մէկը կը տեսնէր վրանները և հիւղակներու տակ, անապատներու մէջ բնակած հայեր, անոթի, ծարաւ և թշուառ։ տեղ տեղ փոխադրութեան միջոցին, վագոնները մէջ, ոչխարի հօտերու պէս անոնք իրարու վրայ կը դիզուէին կարելի չէր ասանց արցունքի և ցաւսոյի դիտել այս բոլորը։ Հալէպ հասնելուս հանդիպեցայ բազմաթիւ կիներու, որոնք չատ հեռու տեղերէն Հալէպ եկած էին քալելով, ոտքերնին ուռած։ Խաներու մէջ հիւանդ հայեր և անոթի երեխաներ լեցուած էին։ Արաբ Բուսնարի և Սբրուճի մէջ չատ սրտաճմլիկ տեսարաններ տեսայ։ տեսայ կիներ և հարցուցի անոնց թրքերէն լեզուով թէ՝ ինչո՞ւ այսդիմաղղութեան ենթարկուած են եւ այնքան տկար և յոչնոչած են։ Անոնք պատասխանեցին։ «ժանտարմաներ մեզ առանց ջուրի չոր տեղեր կը տանին և երբ ջուր ուզենք, մեզմէ դրամ կը պահանջեն. ճամբան յղի կիներ ցաւեր կունենան, չեն կրնար քալել, վիժում կունենան, սակայն ժանտարմաներ զանոնք առանց օգնութեան և օգնականի կը ձգեն և մեզ կը քշեն առաջ։ շատեր կ'ստիպուին ճամբան ձգել իրենց նորածինները ու ընկերանալ կարաւանին. ուրիշներ իրենց մայրական սէրի սատկութենէն չեն կրնար ձգել իրենց երեխաները և միասին մնալով հոն կեր կը դառնան գայլերուն։ Շատ կիներ, որոնք կեանքերնուն մէջ քարտոր ժամ քալած չեն, այս չարչարանքներուն կը համակերպին, բայց քիւրտեր ու ժանտարմաներ կուգան ու կը հալածեն զանոնք ու անոնց պատիւներուն աչք կը տընկեն. այդ կիներէն շատեր չհանդուրժելով այդ վիճակին անձնասպան կելլան և անաղարտ կը պահեն իրենց պատիւները։

(2) (Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ

ՈՎ Է ՄԱՀԱԹՄԱ ԿԱՆՏԻՆ

Հնդիկ Պետը Կը Պարզէ Իր Վարդապետութիւնը

Անծանօթ մը չէ ընթերցողները Հնդիկ նշանաւոր պետ Մահաթմա Կանտին, որ այնքան երկար ատեն զբաղեցուց անգլիացիները իր յարուցած զրգռութեանց եւ վարդապետութեան շնորհիւ։ Հնդիկ լուսակացներու խոշոր զանգուած մը կը հետեւի այս «սուրբ»ին և զայն կը դասէին երկնաւոր առաքեալ մը։ Կանտին, անցեալ տարի, երբ վերջին ծայր սուր հանդամանք մը առուած էր իր ազգայնական պայքարին, անգլիացիներու կողմէ բանտարկուեցաւ և իբր բողոք երկար ատեն ան ձոմ պահեց բանտին մէջ։

Ամիսներէ ի վեր կը խօսուէր Կանտիի ճամբորդութեան մասին, որ պիտի երթար մասնակցելու Կրոնի Սեղանի աշխատանքներուն։

Փարիզեան թերթեր հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտան անոր ճամբորդութեան մասին.—

Երբ շոգենաւը Մարսիլիա կը հասնի, Կանտին իսկոյն կ'երեւայ կամրջակին վրայ իր տարազով. ճերմակ քաւմիրէ ծածկոյթ մը, մերկ սրունքներ, ածիլուած գլուխ մը որուն կատարին վրայ զորշ մազի փնջիկ մը միայն կ'երեւայ։ Իբր եւրոպական՝ միայն ակնոցները կան որ կենդանութիւն կուտան Կանտիի կարմատես աչքերուն։

Քարափին վրայ Կանտին առաջին ընդունողները կ'ըլլան Հնդիկ ուսանողներ որոնք ազգային բարեւ կուտան իրենց մարդարէին, խաչաձեւուած ձեռքերը կուրծքերուն տանելով։ Կանտիին հետ են իր տղան և իր աշակերտները՝ Տիկ. Նէատու, Տիկ. Միրապէլ Ալէյա, քարոզիչ (պանտի) Մալաբա, բանաստեղծ Փիկանպալ։

Պաշտօնական գործողութիւնները լրանալէ վերջ, բազմութիւնը նաւ կը խուժէ Կանտիի շուրջ որ իր հայրենակից ուսանողներուն անթիւ հարցումներուն կը պատասխանէր հազիւ լսելի ձայնով մը, զոր առաջին շարքին վրայ գտնուողները միայն կ'լսէին։

— Ճամբորդութիւնս շատ հաճելի եղաւ, կը յայտարարէ Կանտի, ծովը գէշ չէր և նաւուն մէջ հնդիկներ ունէր, նոյն իսկ Կանտիի հաւատ։

Հնդիկ պետը կը ճամբորդէ երկրորդ կարգով, բայց մասնաւոր rէdիմի մը ենթակայ է։ Նաւի խոհանոցէն չէ որ կ'ուտէ, այլ միայն ոչնչի խտացուած կաթ և արմատ որ մասնաւորաբար միասին առած է։ Ամէն առտու ժամը 4ին կ'արթնանայ և քիչ մը վերջ կատրկակ կ'ելլէր։ թէև ցուրտ երբեմն զինքը կը ստիպէր որ շուտով հեռանայ, որովհետև իր հագուստը անբաւական է զինքը պաշտպանելու։ Իրիկունները, Կանտի կը հաւաքէր նաւուն մէջ գտնուած բոլոր Հնդիկները եւ ամէնքն ալ իրենց կրունկներուն վրայ կոխելած գլխակոչ մտիկ կ'ընէին աղօթքը զոր Կանտի կ'արտասանէր։

Երբ կը հարցնեն թէ ինչ է իր քաղաքական ծրագիրը, Կանտի կը պատասխանէ.

— Լոնտոն կ'երթամ Տէլիի ազգային համաժողովին ծրագիրը պաշտպանելու համար։ Գիտէք որ կլոր Սեղանի համաժողովին ներկայ պիտի գտնուին անգլիական Հնդկաստանէն եօթանասուն պատուիրակներ, հնդիկ իշխաններ, անգլիական երեք մեծ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներ։

— Հնդկաստանի ամբողջութիւնը կը ներկայացնէք, կը հարցուի։

— Ոչ կ'ըսեմ, բայց պէտք է այս ըսեմ. ես կը ներկայացնեմ անոնք որ իմ վարդապետութեանս և լուսակացներու զանգուածին յարած են, անոնց՝ որ ոչէ բան չեն բանաձեւեր։

Երբ կը հարցնեն թէ Լոնտոնի մէջ որո՞ւն պիտի հանդիպի, Մահադման կ'աւելցնէ.

— Բոլոր չրջանակները պիտի այցելեմ։ Մինչև իսկ պիտի երթամ բանակազործ թշնամիներուս մօտ որոնք զիս լինչի ենթարկելու բռնաւոնալիք ըրին։

— Անգլիոյ թագաւորը պիտի տեսնէ՞ք։

Կանտի հեռեւեալ զարմանալի պատասխանը կու տայ.

— Ամբողջ ճամբորդութեանս միջոցին թագաւորին կառավարութեան կամաւոր բանտարկեալն եմ եղեալ։

Բայց Մահադման կը փափաքի որ տեսակցութիւնը վերջանայ։ Զայնը կը բարձրացնէ ու կ'ըսէ.

— Կանտի իր խցիկը կ'երթայ։

Ու այնտեղ քաշուելով քանի մը հաւատացեալներ միայն ներս կ'ընդունի։

*
**

Մահադմա Կանտի, Ուսանողական միութեան կողմէ եղած հրաւէրի մը առթիւ քանի մը խօսելով ըսած է.

— Երկու տարիէ ի վեր ոտքի վրայ խօսելու ի վիճակի չեմ։

Ցետոյ.

—Ձեր երկիրը այխարհագրական պարզ վայր մը չէր ինծի համար։ 1889ին, իբրև ազատ ուսանող մը, Լոնտոն եկայ ձեր տիպերեանց ցուցանանդէսին փայլովը հրապուրուած։ Մտքիս մէջ է դեռ այդ այցելութիւնը. յետոյ կապեր հաստատուեցան մեր միջ։ Եւ ալ ուսանող մը եմ, որովհետև ամէն ժամ բան մը կը սորվիմ և քանի կ'ուսումնասիրեմ կանոքը, այնքան կը հասկնամ իմ տգիտութիւնս։

«Որքան լոյս որ տուած է Աստուած ինծի, կ'ուզեմ բաժնել զայն իմ հայրենակիցներուս հետ։ Ասոր համար է որ իմ պատգամս հնդիկ ժողովուրդին համար ըսուած պատգամ մըն է. կ'ըսեմ հնդիկ ժողովուրդին համար, որովհետև ես կը կասկածիմ ինքզինքս։ Արդարև իմ պատգամս կրնան լսել բոլոր ժողովուրդները, և իմ սիրելի ժողովուրդիս փափաքը այն է որ անիկա հանի բոլոր ժողովուրդներուն։ Մեր վարպետութիւնը պայծառօրէն կը բացատրուի. «ոչ մէկ բռնութիւն»։ Դուք պատերազմիկ ժողովուրդի մը կը պատկանիք և գուցէ չպիտի հասկնաք զիս։ Եւ սակայն, «ոչ բռնութիւն»ը զէնք մըն է, գերխաւոր, ամենէն զօրաւոր զէնքը։ Ուժ չեն նշանակեր մկանները, մը-կանները անհրաժեշտութիւն մը չեն։ Զօրաւոր մարդու մը սիրտն է որ բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է։

«Հնդկաստանի գիւղերուն մէջ ես կրնայի ձեզի ցոյց տալ կիներ որոնք մեր դատին համար գաւազանի ծանր հարուածներուն դիմացած են։ Հոգիի ուժն է միայն զոր կ'արժէ մը-չակել։ Սպանելն ու սպանուիլը քաջութեան երկու արքաներ են, գործադրութեան վայրկեանին։ բայց առանց փոխադարձելու ընդունիլը քաջութեան ամենամեծ ձեւն է։

«Ահա այս է որ ընել սորվեցաւ Հնդկաստան, անցեալ տարի, ու այս կերպով հասանք այս ծայրագոյն կէտին։ Տասնեակ հազարաւոր հնդիկներ տանջանք փնտռեցին։ Ասկէ զատ, ինքնարբութեան միջոց մըն էր ասիկա։ Ժողովուրդ մը իր ազատութիւնը կը կորսնցնէ իր տկարութեան պատճառով։ Մեր տկարութեան յաղթելով պիտի վերագտնէինք մեր ազատութիւնը։ Ոչ մէկ ժողովուրդ կը նուաճուի, եթէ ինք չուզէ։»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

Պ. Պ. ՎԷՆԷԶԷԼՈՍԻ ԵՒ ՄԱԼԻՆՈՖՓԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԻՒՐԻԱՅԷՆ ՈՐՈՆՔ ԿՐՆԱՆ ՄԵԿՆԻԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհ. ատենադիրութիւնէն կը հաղորդեն մեզի.

Հայաստանի վարչապետ քաղ. Ս. Տէր Գաբրիէլեանի մեկնումէն անմիջապէս վերջ, լրջօրէն ձեռք առնուեցաւ Հայաստանի ներգաղթին կազմակերպման գործը, և առ այդ, ինչպէս ծանուցինք, Ժընեւ մեկնեցաւ վարիչ-պատուիրակ Վ. Մալէզեան, օգտուելով Ազգերու Ժողովին գումարման առթիւ ձեռնտա պատուիրակներու ներկայութենէն։

Տ. Մալէզեան, ընդերկրագրութեամբ Գաղթ. Կեդր. Ճանձնաժողովի ընդհ. քարտուղար Տ. Բաշալեանի, որ միեւնոյն ատեն Միութեան Ժընեւի պատուիրակն է, տեսակցեցաւ Առնուազատեան վարչապետ Մ. Վէնէզէլոսի և Գուլկարիոյ վարչապետ Մ. Մալինոֆի հետ, որ, հակասակ իրենց բազմազան վիճակին, գլխաւորաբար Հելլէնո-Գուլկար վէճին առթիւով, ժամադրութիւններ նշանակեցին 8 Սեպտ. յետ միջօրէին։ Երկու վարչապետները սիրալիր ընդունելութիւն ըրին, և, լսելէ վերջ Պ. Մալէզեանի զեկուցումները, զոր յատուկ նամակներով կը ներկայացնէր Միութեան մեծանուն նախագահը, խոստացան նոյն օրն իսկեռագրել իրենց կառավարութեանց, Աթէնք և Սոֆիա, Պարիզ մեկնելիք Ցունաստանէն 5000 և Գուլկարիայէն 1000 գաղթականներուն ձրիաբար չոգենաւեր արտադրելու համար, ուսելցնելով սակայն որ չեն կարող առանձնայ նաեւ ուրիշ յարակից ծախքեր։

Մ. Վէնէզէլոս հայ պատուիրակները ընդունեց հելլէն պատուիրակութեան Օթել Պէրկի յարկաբաժինին մէջ, և հերթն կառավարութեան ու ժողովուրդին կողմէ հայ գաղթականներու հանդէպ առաջին օրէն ցոյց տրուած ազնիւ հոգածութեան համար յայտնուած չնորհակալութեանց պատուիրանեց դառն և յուզեալ չեչտերով, բուելով՝ շատ կը ցաւիմ որ հայ եղբայրներուս չի կրցայ օգտակար ըլլալ, թէեւ ջանացի և կարելւոր փորձ մը ալ ըրի, ատենին... Իսկ Մ. Մալինոֆ Օթել ալ Բէլի մէջ, ուր իջեւանած են Գուլկար պատուիրակները ցաւ յայտնեց որ նախագահ Գուլկար պատուիրակներու կողմէ հայ գաղթականներու մասին կարգադրութեան մը պահանջ դրուած է, մինչդեռ անոնք պարկեշտ, աշխատասէր և օգտակար տարրեր են որոնց մասին միշտ հաճականք տածած է, սակայն կ'ըմբռնէ որ հայրենաբաղձութիւնը կը դրդէ մեզ մը գաղթականներ հաստատուիլ իրենց հայրենի երկրի մէջ։

Շոգենաւի հարցը լուծուած ըլլալով, վարիչ-պատուիրակը երկիցս կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունեցաւ նաեւ, Նանսենեան Միջազգային Պաշտօնատան մէջ, գլխաւորաբար ունեցաւ գաղ Մ. Մաքս Հիւպէրի հետ, որ, համաձայն գոյացնելով ծրագրին կարեւորութեանը մասին, ոգեւորութեամբ ընդունեցաւ գործը, առաջարկուած ներգաղթը ն տեղով որպէս շարունակութիւնը կամ իրականացումը հանդուցեալ Տօքթ. Նանսենի այնքան սրտառուչ ցօրէն հեռացուած մեծ ծրագրին։ Ըստ այնմ, խրախուսուելով Մրութեանս տրամադրութիւններէն և Նանսենի ձեռնարկէն որ սերտօրէն կապուած է Հայաստանի նեղգաղթին, Մ. Մաքս Հիւպէր, որ ինչպէս յայտնի է մեծ հեղինակութիւն մըն է, հաւատիքներ տուաւ թէ Նանսենեան Պաշտօնատունը ևս չի կրնար անտարբեր գտնուիլ ներգաղթի սոյն ձեռնարկին հանդէպ, ընդհակառակը, որպէս գաղթականներու հացով զբաղուող մարդասիրական միջազգային մարմին մը, անիկա պիտի ջանայ ստեղծել կարելիութիւններ, թէ՛ գաղթականները հեշտանէ Հայաստան փոխադրելու համար (մինչեւ Գաթում), և թէ՛ Հայաստանի մէջ անոնց տեղաւորման անյետաձգելի գործը դիւրացնելու և արագացնելու համար միջոցներ ապահովելով։ Առ այդ համաձայնութիւն կայացած է դիմումներ կատարել օտար բարեսիրական կազմակերպութեանց, ձեռք բերելու համար անոնց օժանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ այն բարեացակամ կառավարութեանց որ խոստացած էին օգնել Տօքթ. Նանսենի, երբ յաջողուէր հայ գաղթականները Հայաստան փոխադրել։

Այդ ուղղութեամբ մի քանի պատուիրակներու հետ պատարուած առաջին տեսակցութիւնները յոյս կը ներշնչեն թէ կարելի պիտի ըլլայ ապահովել մեկէ աւելի մասնակցութիւններ, թէ փոխադրութեան և թէ տեղաւորման ծախքերուն։

Սակայն տասնեակ հազարաւոր գաղթականներու փոխադրումը եւ տեղաւորումը մեծածախս ձեռնարկ մըն է, և քանի որ Հայաստանի կառավարութիւնը մասնայական ներգաղթի հոյակապ որոշումը տուած է, մասնագէտ, հոգս գործ և գործաւոր գաղթականներու առջեւ լայն բանալով մայր-հայրենիքի դռունները, ներելի պիտի չըլլար ագռաւին չի լծուիլ ներգաղթի այս մեծ և կենսունակ ծրագրին, տրամադրելով ամենայն օժանդակութիւն, ի զին ամէն զոհողութեանց։

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը տարակոյս չունի որ ամէն հայ, առանց խորութեան, մոռնալով իր անձուկը, իր սիրոն ու քաղաքը պիտի բանայ այս գործին համար, եթէ կ'ուզէ որ ազգային տեսակետով լուծուի գաղթականական բարդ հարցը և վերջ տրուի անկարգ և անօգնական գաղթականներու թշուառութեան, որ վերջերս մանաւանդ հայ խիղճը վէրտելու չափ սաստկացած է։

Հայաստանի կառավարութիւնը գլխաւորաբար պէտք ունի, յաջողապէս և արագօրէն իրագործելու համար ներգաղթը, փոխադրութեան միջոցներու (քամիոն, եւն.) և չինուածանիւթի (տաղտ, երկաթ, եւն.)։ Թող ամէն հայ իր լուսան դնէ ներգաղթի գանձանակին մէջ։

ԺԱՆՕԹ.— Ցունաստանէն և Գուլկարիայէն մեկ-իկ ուղղութեամբ Միութեանս տեղական մասնաժողովներուն։

Նախապէս Սիրիոյ մէջ և այլուր արձանագրուածները, և մասնաւորաբար Միութեանս սաները և Հայասէր գաղթականները, պէտք է փութացնեն իրենց նոր ցանկերը, որպէսզի Բիրէյլն մեկնելիք չորեքշաբաթով ճամբորդելու մասին կարգադրութիւն ըլլայ ժամանակին։

ԱՆԳԼ. ՏԱԳՆԱՊԸ

ՍԹԵՐԼԻՆԻ ՅԱՆԿԱՐԾԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄԸ ԵՒ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Առջի գիշեր ատենով հեռագիրը հաղորդեց թէ անգլիական ոսկին անկումի ենթարկած է։ Հետեւեալ առաւօտ արդէն հրապարակի վրայ տարածուած էր լուրը և անգլիականը սկսած էր իյնալ։ Անգլիական ոսկիի անկումով, անոր հետեւեցան Եգիպտական և Պաղեստինեան ոսկիները։ Պէյրութի առեւտրական հրապարակը մասնակցութեան 619 ս. դահեկանէն մէկ սթերլին ինկաւ մինչեւ 530 ս. դ.։ Երեկոյեան շրջող լուրերու համաձայն մինչեւ 500 իջած է անգլիականը։ Դրամատուներ մերժեցին սթերլին ոսկիներ և չէքեր ընդունիլ։ Պօրսայի մէջ և հրապարակի վրայ մեծաքանակ սթերլին ոսկիներ ծախու հանուեցան։

Այս յանկարծական անկման պատճառն է Անգլիոյ մէջ տիրող անտեսական տագնապը։ Կառավարութիւնը երկար ատենէ իվեր կաշխատէր այդ տագնապի լուծման և անգործ բանուորներու խնդրին կարգադրութեան։ Վերջապէս որոշուեցաւ պաշտօնեաներու ռոմականներուն և գործազրկութեան ապահովագիրներու նուազումը, հաւասարակշռելու համար պուճեէն։ Այս որոշումը սակայն մեծ դժգոհութիւն պատճառեց և ծովային ուժեր սպառնացին սպառամարութիւն հանել, եթէ դադարեցուի այդ որոշումը։

Անգլիական գանձիճը այս կացութեան դարման մը գտնելու յոյսով, կիրակի օր դուժարեց արտակարգ ժողով մը և տուաւ չատ կարեւոր որոշումներ։ Այդ որոշումներէն մէկն է 1925ին տրուած որոշման մը չեղեալ մը։ Որուն համաձայն պետական դրամատունը կրնար ոսկի տալ թուղթ սթերլինի տեղ։ Այժմ կ'արգիլուի այդ օրէնքը և պետական դրամատունը այլեւս ոսկի չ'արտածեր երբէք փոխան սթերլինի։

Կառավարութիւնս այս որոշումը յանձնեց երեսփոխանական ժողովին և պահանջեց չորս տարի վաւերացումը։ Ասոր վրայ Անգլիական Պօրսան գոցուեցաւ։

Լոնտոն 21.— Կառավարութիւնը արգիլեց ոսկիի արտածումը և վեց ամիսով երկարաձգեց ոսկիով առուտուրը։ Որոշումը ընդունեց կառավարութեան այս որոշումը և վաւերացուց։ Կառավարութիւնը հրատարակեց յայտարարութիւն մը, որով կը բացատրէ հրապարակի վրայ անգլիական ոսկիի չ'ծախուելուն պատճառը։ Վերջը կառավարութիւնը ժողովուրդը կը հրաւիրէ վստահութիւն ունենալ կացութեան, որովհետև երկրին տնտեսականը շատ լաւ է և այս կարգադրութիւնը առժամանակեայ է։ Պետական դրամատունը գեղջը 4 և կէսէն 6ի բարձրացուց։

Լոնտոն 21.— Կը կարծուի որ պօրսան մինչև քանի մը օր պիտի չբացուի։

Փարիզ.— Սուէզի ջրանցքի ընկերութիւնը յայտարարած է որ Սեպտ. 22էն սկսեալ թրանզիթի տուրքերուն համար անգլ. ոսկին չընդունիր, բացի անոր բուն ոսկիի արժէքէն, այսինքն 20 ոսկի ֆրանքի հաշիւով։

Լոնտոն 21.— Պօրսան գոցուած է, սակայն քաղաքի մէջ մեծ շարժումներ կան։ փողոցներու մէջ վիճաբանութիւններ կ'ելլան և վէճեր տեղի կունենան։ Ոստիկանական ուժեր զորձադրելու ստիպուեցաւ կառավարութիւնը։

Լոնտոն 21.— Քօրէնհակի, Պերլինի, Սթոքհոլմի և Ամսթերդամի պօրսաները փակուեցան։ Հնդկաստանի Կալկաթայի զբաղամատունը երեք օր փակ պիտի մնայ։ Աթէնքի պօրսան 5 օր գոց պիտի մնայ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ, չորեքշաբթի օր, մինչև կէս օր սթերլինը կայուն գին մը ունեցաւ։ առնասարակ 525—540 ս. դահեկանի մէջ։ տեղի ունեցան գործառնութիւնները։ Դրամատունները 545 ս. դահեկանէն ընդունեցին սթերլինի փոխարժէքը։ Սակայն կէս օրէ վերջ դարձեալ խաղցան գիները և ատեն մը մինչև 570 բարձրացաւ։

Այս եւրէյներէն զատ ուղղեր շատ եղած են։ Մարդ չգիտեր թէ ինչ պիտի ըլլայ վերջը։ Հաւանական կը նկատուի որ այս վիճակը քանի մը օր ևս շարունակուի։ Պօրսայի մէջ գրեթէ դադրած է անգլիականի առուծախը։

Եգիպտական և Պաղեստինեան ոսկիները անգլիականին հետ հաւասարապէս կ'ենթարկուին փոփոխութիւններու։

Ժամը 4ին արդէն 550 ս. դահեկան էր սթերլինը, սակայն ոչ ոք կը ծախէր։ ընդհակառակը ամէն մարդ գնել կ'ուզէր։ Ընդհ. կարծիքը այն է որ շուտով իր նախկին վիճակը պիտի գտնէ անգլիականը։

տեց այդ ժողովուրդի անկումն կամքն ու հաւատքը հանդէպ իր սեփական ուժին, որուն վկայ է իր 18 նահատակուած երիտասարդներու գերեզմանները։ Ցարդելի բանախօսը վեր հանեց այն ասպետական օգին որ ունեցաւ ֆրանսական կառավարութիւնը՝ օգնութեան հասնելով թիւրք բարբարոսներու դէմ դիմադրող հազարաւոր հայութեան։

Երկրորդ բանախօսն էր ֆրանսացի գնդապետ Պ. Փաքօ, որը գովեց հայութեան մէջ գոյութիւն ունեցող կոռելու ընդունակութիւնը։ Ցիշեց նաև կռուողներու կատարած պարտականութիւնները յօգուտ Ֆրանսայի մեծ յաղթանակին։ Ցարդելի գնդապետը ի յարգանս նահատակներու յիշատակին, իբրև քանչիւր շիրիմի վրայ զինուորական բարեւի կեցաւ։

Երրորդ խօսողն էր Ցուլարձանի Ցանձնախումբի անդամներէն Պ. Սարգիս Թասունեան, որը հակիրճ զեկուցում և հաշուետուութիւն բրաւ Ցանձնախումբի կատարած նիւթական և բարոյական աշխատանքներու մասին։ Ցիշեց նաև ապագային կատարելիք գործերը որ Սիւրիոյ հայութիւնը սիրայօժար մասնակցութիւնը պէտք է բերէ քաջալերելու այն ձեռնարկին որը կը պատկանի հայաս Սիւրիոյ հայութեան։ Կոչ ըրաներկայ հասարակութեան որ ինչպէս ամէն տարի ատակէ յետոյ ևս աւելի մեծ թուով գան և իրենց մասնակցութիւնը բերեն հայկական այս գեղեցիկ տօնախաղերուն։ Կեդրոն դարձնելու Մուսա լեռը՝ Սիւրիոյ հայութեան ուխտագնացութեան միակ վայրը։

Բանախօսութիւններէն յետոյ նուագախումբը նուագեց շատ մը ֆրանսական և հայկական քայլերգներ։ Բարձր ծառերու գագաթներուն վրայ կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները։ Ցիշ հեռուն թմբուկի ձայնը կը թնթացնէր բոլոր գագաթները և ժողովուրդը ընդհանուր խանդավառութեան մէջ կը պարէր իր սեփական և աւանդական պարերը։

Ժողովուրդը փաստորէն կը տանէր իր զէնքի ուժով ձեռք ձգած ազատութեան միակ տօնը։

16 Սեպտ. 931 Ս.

Խբաբը-Գէկ

ԹՈՒՐՔՕՆ «ԱԶԴԱՆՈՒ» ԹԻՒ 31

ՆԱԶԸՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԴՐՕՇԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԷՐՕՐՆԵՐԸ ՕՐԷ ՕՐ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ

Այս երկու նամակներէն և կառավարութեան կողմէ առանձնապէս կատարուած գաղտնի քննութիւններէն հասկացուեցաւ որ քօմիթաճիները Վանի շրջանները մէջ կարեւոր ապստամբութիւն մը հանելու համար պատրաստութիւններ կը տեսնեն և մինչեւ անգամ կարդ մը պուլկար և ռուս սպաներ քօմիթէի մարդոց յարձակման, փախուստի և այլ զինուորական մարզանքներ կը սորվեցնեն։

Միւս կողմէ ալ, քօմիթէն, իրեն չենթարկուող և կառավարութենէն պաշտօն ու պաշտպանութիւն ինդրող հաւատարիմ հայերը կը մեռցնէր և կ'սպառնար անոնց։

Ցեղափոխական կուսակցութիւնները շաացած էին։ Առաջ մի միայն Հնչակեան կուսակցութիւնը կար, մինչդեռ այս օրերը մէկ ալ ուրիշ անունով քօմիթէ մը բուսաւ։ Դրօշակեան անանունը կրող այս նոր քօմիթէն շատ գործունէութիւն ցոյց կուտար և վերջին դէպքերն ու սպանութիւնները անոր կողմէ կը կատարուէին։

Երզրումի մէջ, կառավարութենէն պաշտօն խնդրող հայ մը տան մէջ հետեւեալ սպառնագիրը դրուեցաւ.

ԱԶԴ

Պաշտօնի մը տիրանալու համար Անատոլուի քննիչ Շաքիր փաշային դիմում կատարած ես։ Հայրենիքի ներկայ վիճակին մէջ, քու այս դիմումդ դաւաճանութիւն կը նկատենք։ Քեզմէ առաջ նման ընթացքի մէջ գտնուողներուն կրած պատիժը յիշէ և ինքզինքդ պաշտպանէ։ Հայ Յեղ. քօմիթէն քունի մէջ չէ. ամէն բան գիտէ և կարող է իր վրէժը լուծել։ Երիտասարդութեանդ մեղք է։ Անմիջապէս հրաժարականդ տուր եւ զգուշացիր ուրիշներու գէշ օրինակ ըլլալէ։ Այսպէս կը պահանջենք մենք քեզմէ։ Եթէ չհրաժարիս կամ այս ազդարարութիւնը կառավարութեան յանձնես, ընտանիքովդ միասին օգը պիտի հանուիս։ Լաւ մտածէ։

ՀԱՅ ՅԵՂ. ՔՕՄԻԹԷԻ ԷՐԶՐՈՒՄԻ Մ.ՃԻՒՂ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ամենուն ծանօթ հայրենիքի դաւաճան փաստաբան Տէր Սարգիսեան Արթին, Հայ Յեղ. քօմիթէի որոշումով մահուան դատապարտուեցաւ։ Այս ամսոյն 23ին, երեկոյեան, յոյն եկեղեցւոյ մօտ և ամենուն անցած բազմամարդ փողոցի մը մէջ, յաջողութեամբ գործադրուեցաւ այս վճիռը։ Տէրօրիստները ազատ էին։ Արթինի հետ Պոզուեան Սիմօնն ալ մահուան դատապարտուեցաւ։ Այս ալ իր անիրաւութեան զոհը եղաւ։

ՀԱՅ ՅԵՂ. ՔՕՄԻԹԷԻ ԷՐԶՐՈՒՄԻ Մ.ՃԻՒՂ

Այս ազդն ու յայտարարութիւնը Դրօշակեան կամ Դրօշակ յեղ. կուսակցութեան կը պատկանէին։ Վանի մէջ կատարուած գրգռութիւններն ու դէպքերը, բոլորն ալ այս քօմիթէի կողմէ կը կատարուէին։ Միայն թէ Դրօշակեանները Հնչակեաններէն աւելի խորամանկ կը շարժէին և մինչեւ անգամ կառավարութիւնը խաբելու միջոցներ շատ լաւ գիտէին։

Վանի կուսակալը ներքին նախարարութեան ղրկած իր մէկ տեղեկագրին մէջ, Դրօշակեան քօմիթէի սպանութեանց և ապստամբութեանց մասնակից չըլլալը և միայն բարեկարգութեան կողմնակից ըլլալը յիշելէ վերջ կ'աւելցնէր որ՝ եթէ այս երկու կուսակցութեանց միջեւ որոշ ցանուի, կարելի է օգտուիլ անոնցմէ։ Ներքին նախարարութիւնը ասոր վրայ, պաշտօնական գրութեամբ մը խնդիրը ինձմէ կը հարցնէր։ Զարմանալի չէ՞ր այս միամտութիւնը։ Իրականին մէջ, արիւն թափելու, ոճիրներ գործելու և խառնակութիւններ պատճառելու տեսակէտէն երկու քօմիթէներն ալ իրարմէ ետ չէին մնար։ Անոնց բուն տարբերութիւնը, Հնչակներու ընկերվարդապետութիւն և կալուածներու ընդհանրացման նպատակակէտ ունենալն ու Դրօշակեաններու հայ կառավարութիւն մը ծեղծելու ձգտումն էր։

ԴՐՕՇԱԿԵԱՆՆԵՐԸ ԳՈՐԾԻ ԿԱՆՑՆԵՆ

Հնչակներու կողմէ կազմակերպուած Պոյսոյ Դում Գաքուի դէպքէն և Անատոլուի մէջ տեղի ունեցող ուրիշ դէպքերու միջոցին հայեր շատ արիւն թափած ըլլալնուն համար, հրապարակը թողուցին Դրօշակներուն և անոնց պաշտօնաթերթը սկսաւ տարածուիլ և ղրկուիլ բոլոր քօմիթաներու։ Որով արիւն թափելու և խառնակութիւն սաեղծելու տեսակէտէն երկու քօմիթաներու մէջ երբէք տարբերութիւն չկար։

Վանի և Էրզրումի կուսակալութեանց մէջ Դրօշակեանները Հնչակներէն շատ աւելի զօրաւոր էին։ Այս պարագաները ներքին նախարարութեան տեղեկացուցի և աւելցուցի որ ապստամբական շարժումներուն միւս կուսակալութեանց ալ տարածումը արգիլելու համար միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին։

312 տարուան Փետրուարի սկիզբը կը գտնուէինք։ Վանի ոստիկանական Գօմիսէրը առտուն իր պաշտօնատեղին կուգայ և թէյ մը կ'սպսպրէ։ Թէյը խմելու ատեն սիկարէթ մըն ալ կը վառէ։ Ոստիկան մը պաշտօնական բարեւ տալէ վերջ կըսէ.

— Բմ'սիէր պէյ, ներսը երկու հայեր կան. գլուխնին փորձանք մը եկած է և Ձեզ տեսնել կուզեն. ներսը սենեակը կը գտնուին, բերե՞մ.

— Բե՛ր տեսնենք.

Ներս մտնող այս երկու հայերը Վանի Թէրզի Գէնրիք թաղէն Բաբա օղլու Կարապետ և եղբայրը Մարգարն էր։ Անքուն նուիթենէ և վախէ գոյներնին դեղնած ուժաթափ վիճակ մը ունէին։

Բմ'սիէրը հարցուց.

| Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կուզէք.

Հայերը սկսան պատմել.

— Էֆէնտիմ. ասկէ քանի մը օր առաջ մեր բնակած տունը եկան Թէրզէ Պաղը Թաղէն Վահանի հետ մեզի անծանօթ երկու զինուած մարդիկ։ Վահան ըսաւ մեզի որ հայ քօմիթաներու համար առնուած զէնքերէն մեզի 8 ոսկի բաժին ինկած է։ Հետեւաբար պահանջեց որ անմիջապէս տանք այդ գումարը։ Ան աւելցուց որ քանի մը օր վերջ մարդ մը պիտի գայ և իր հետ նամակ մը պիտի բերէ, դրամը անոր պէտք է յանձնէք։

«Քանի մը օր վերջ Վահանի ընկերներէն Ռուբէն նամակ մը բերաւ և պահանջեց ութը ոսկին։ Եթէ ունենայինք տալ չէինք ուզեր։ «Հիմայ դրամ չունինք, վերջը կը նայինք» ըսինք։ Բայց երեկոյեան մօտ Վահան նորէն եկաւ իր ընկերներէն Արթինի հետ և ըսաւ. «Եթէ 8 ոսկին չտաք, ձեր տունը պիտի այրենք, ձեր տղաքներն ու կիները չան պէս պիտի մորթենք և ձեզ ալ փողոցի մէջտեղ կտոր կտոր պիտի ընենք։»

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԼԹԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հայաստանի թղթատարական գործավարութիւնը կը հաղորդէ թէ կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուած են թղթատարական եւ հեռագրական տակագիներուն մէջ։ Հետաքրքրութեան համար կը տանք այդ տակագիները։

Երեւանէն դուրս այլ քաղաքներ ղրկուած իւրաքանչիւր նամակի վրայ, որ կը կշռէ 20 կրամ, պիտի փակցուի 15 կոպէկ դրոշմաթուղթ (Հայաստանի մէջ «նամականիշ» կ'ըսեն), ապահովագրուած (Հայաստանի մէջ կ'ըսեն «պատուիրուած») նամակին վրայ 30 կոպէկ։ Բացիկներուն վրայ (քարտ փոսթալ)՝ 10 կոպէկ։ Փաթաթներուն վրայ, որոնք կը պարունակեն ապրանքի նմոյշներ ու շուկայի հաղիւներ, մինչեւ 250 կրամը՝ 15 կոպէկ։ Պետական հաստատութիւնները, երբ կը կնքեն իրենց նամակները, զերծ կը մնան տուրքէ։ Պետական հաստատութիւններու կողմէ նշուած հեռագիրներու իւրաքանչիւր բառին համար 10 կոպէկ։ Անհատական հեռագիրներու իւրաքանչիւր բառին համար 15 կոպէկ։ Թէ պետական եւ թէ անհատական հեռագիրներու համար իւրաքանչիւր տուրք կը գանձուի նաեւ 20 կոպէկ։ Շտապ հեռագրի մէջ բառը կ'արժէ 3 անգամ աւելի սուղ քան սովորական հեռագրին բառը, իսկ կայծակնային հեռագրին մէջ բառը կ'արժէ 6 անգամ աւելի սուղ քան սովորական հեռագրին բառը։ Մանաւորներու հեռագրին բառերը 25է աւելի չեն կրնար ըլլալ, իսկ ընկերային հաստատութիւններու հեռագրի բառերուն քանակին համար, սովորական հեռագիրը՝ 200 բառ, շտապ հեռագիրը՝ 100 բառ, կայծակնային հեռագիրը՝ 25 բառ։

ԱՆՁԷՐԵՒՆ ՈՒ ՅՈՐԵՆԸ

Գոլիսէն կը հեռագրեն Թիֆլիսի «Գրոլետարա»ին 29 օգոստ. Թուականով.

— Օգոստոսի 26ին շրջանին մէջ տեղատարափ անձրեւ եկաւ հեղեղ պատճառելով դաշտերուն մէջ։ Շարունակական անձրեւներու պատճառով, կարելի չեղաւ ցորեն հաւաքել։ Այսպէս ցորենը սկսաւ փճանալ դաշտին մէջ։

ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՃՈՒՐԱՆԵՐ

Ղափանի հանքերուն փոխադրութիւնը շաս անճախանձելի վիճակի մը մէջ կը գտնուի, որովհետեւ երկաթուղին տակաւին պատրաստ չըլլալով, ապրանքներ կ'ընդունին Ա. կարայ կայարանին մէջ, որ հանքերէն հեռու է 38 ֆիլսմէթր։ Փոխադրութեանց անհաւասար միջոցները— ուղտերու կառաւանները եւ սայլերը— ներկայիս չեն կրնար օգտակար ըլլալ, որովհետեւ, ինչպես ամէն ամառ, մեկնած են ամառանոց։ Հանքերու վարչութիւնը չի կրնար իր սեփական միջոցներով կատարել փոխադրութիւնները, կամ մեծ դժուարութիւններ կը կրէ, իսկ հանքերու մասակարար մարմինները սիպուած կ'ըլլան շաբաթներով կայարանին մէջ թողուլ իրենց ապրանքները։ Եւ այս վիճակը պիտի տեւէ, մինչեւ որ արդիւնաբերական ճամբաները ցեկուին, մասնաւորաբար վերջանայ Ղափանի երկաթուղիին շինութիւնը։

ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅ

ԻՆՉ ԿԸՍԵՆ ՕՏԱՐՆԵՐ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՄԱՍԻՆ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի Ժընեւի թղթակիցը ամսոյս 9 թիւով կը գրէ հետեւեալը.—

Այսօր երեւան եկաւ թէ Խ. Միութիւնը միակ մեծ պետութիւնն է աշխարհի մէջ, որ աւելի աշխատաւորի պէտք ունի։ Կը տեղեկանամ թէ Խ. Միութեան կառավարութիւնը անպաշտօն կերպով դիմում կատարած է Ցունաստանի կառավարութեան յայտնելով որ կը բաղձայ 10—30 հազար հայ գաղթականներ ընդունիլ, թեթեւցընելու համար անոր (Ցունաստանի) բեռը։ Այդ գաղթականները կը գտնուին անմխիթար պայմաններու մէջ եւ կ'ուզեն փոխադրուիլ Ցունաստանէն Կովկաս։ Հաւատալի բան կը յայտարարուի թէ Խ. կառավարութիւնը առաջին առթիւ 5—10,000 հայեր պիտի փոխադրէ մինչեւ Պաթում, ուր միջոցներ ծեռք առնուած են զանոնք բնակեցնելու եւ գործի դնելու համար։ Նման ծրագիր մը թէեւ աւելի նըւազ չափով գործադրուած էր 1925ին երբ Ցունաստանէն 1500 գաղթականներ տեղափոխուեցան Խ. Միութեան սահմաններուն մէջ։ Այս իրողութիւնը կուգայ հաստատել Ն. Լենինգրատի Ժընէվի մէջ ըրած այն յայտարարութիւնը թէ միայն Խ. Միութիւնն է որ անգործութեան տագնապ չունի։ Այսօր հրատարակուեցաւ ծանրակշիռ վաւերաթուղթ մը որ ցոյց կուտայ հաշվար հի մնացեալ մասերուն մէջ գտնըւող բանուորներու ծանր կացութիւնը։ Աշխատանքի Միջազգային Դրասենեակին ներկայացուցած տեղեկագրի մը նայելով, զոր պատրաստած է Գ. Ալպէր Թոմա, այս տարի անգործութիւնը աւելի քան անցեալ տարի։ Տեղեկագիրը անգործութեան յարաճուն կերպով յառնելումին դէմ իրրեւ յատկանշական բացատրութիւն կ'արձանագրէ թէ Խ. Միութիւնը միակ երկիրն է որ գործաւորներ հարելու հետամուտ է։ Իրրեւ ապացոյց կը յիշուի հազարաւոր հայերու դէպի Կովկաս փոխադրութիւնը։

Ցիրկալ տեղեկագրին հաստատելն ներկայ տարուան սկիզբը Ամերիկայի մէջ անգործներու թիւը (թէեւ ոչ ճշգրտած) վեց միլիոն էր, Գերմանիոյ մէջ՝ տասի միլիոն 800,000, Խորհրդ. մէջ՝ 642,000 և Լեհաստանի մէջ 345,000։

ԿՈՉ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի հայրենակցական միութիւնները կազմած են հայրենակցական յանձնաժողով մը ներգաղթի գործը կազմակերպելու համար։ Յանձնաժողովը կոչ մը հրատարակած է որով կը հրաւիրէ արտասահմանի միութիւնները եւ Հայերը բերել իրենց նիւթական աջակցութիւնը, որպէսզի գաղթականներու փոխադրութեան ծախքը հոգացուի։

Ինչպես յայտնի է, գաղթականներուն մինչեւ Պարուսակ փոխադրութեան ծախքը պիտի հոգացուի ֆրատասանմանեան գազմակերպութեան կողմէ։

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ 1500 ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ ԿՈՒՏԱՅ

Կը տեղեկանանք թէ Մարկոսեան Ընկերութեան Փարիզ գտնուող անդամները գլխաւորութեամբ Գ. Գրիգոր Եսմիրեանի եւ Հայաստանի Ժող. Կոմ Խորհրդի Նախագահ Գ. Ս. Տէր Գաբրիէլեանի հետ ունեցած են տեսակցութիւն մը, երբ ան կը գտնուէր Փարիզ, Եռեւանի մէջ նոյն ընկերութեան կողմէ հիմնուած արհեստանոց-վարժարանին մասին։ Գ. Տ. Գաբրիէլեանի տուած տեղեկութեանց վրայ, որոնք ցոյց կուտային թէ ասպետութեան թիւը այս տարի 200էն հասած է 400ի եւ այժմ վարժարանը նեղ կուգայ, նոյն ընկերութիւնը որոշած է տալ 1500 անգլ. ոսկիի գումար մը վարժարանին ընդարձակման համար։ Այս գումարը պիտի կրնայապահովի Հայաստանի կառավարութեան կողմէ։ Մարկոսեան ընկերութեան անդամներուն կողմէ այս առիթ եղած է յատուկ պատուասիրութիւն Գ.Տէր Գաբրիէլեանի։

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԽՈՒՄԲ

Փարիզի մէջ հայ դերասանական խումբ մը կազմուելու վրայ է դերասան Գ. Ա. Շահխաթունիի վարչութեան տակ։ Խումբը շաբաթը երկու անգամ ներկայացում պիտի տայ։ Առաջին անգամ պիտի ներկայացուի «Համլէթ»ը, ի յարգանս Պետրոս Ադամեանի յիշատակին։

ՔԱՆԻ ԺԱՄ ԿԱՆԵԼԱԹՏԻՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Փարիզի «Նոր Երկիրը» կը գրէ. Բարեգործականի նախագահ Պ. Կիւլպէնկեան փափաքելով անձամբ ստուգել թէ, Բարեգործականի պաշտօնեաները օրական քանի՞ ժամ կ'աշխատին՝ իրենց ստացած բաւարար թոշակի փոխարէն, առաւօտ մը, ժամը 9ին կ'այցելէ գիւանատուն, ուր ոչ ոք կը գտնէ։ Պաշտօնեաները առնուազն 10էն 4-5կ'աշխատին եղեր Պոլսոյ Նուպարի օրով, քանի որ գիտէին թէ հիւանդ էր փաշան եւ չէր կրնար յանկարծակի այցելութիւններով խանգարել իրենց հանգիստը։

Պ. Կիւլպէնկեան հրահանգած է որ ասկէ վերջ բոլորն ալ ուր ժամ պէտք է աշխատին, ինչպես կ'աշխատին իր անձնական պաշտօնեաները։

ԹԻՒՐՔԻԱ

ԴԱՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԴԷՄ

Դրեր էին թէ Պոլսոյ Կրօն. Ժողովը Գուսան վարդապետի սխալմը առած էր, անոր գաւազանի մոլութեան համար։

Ամենասրտեան խանի դատին մէջ, Պատրիարքարանի պաշտպան դատաւոր Գուսանի եղբայրն է, հրաժարած է Պատրիարքարանի պաշտպան դատաւորի պաշտօնեն։

Լեւոն Զիվէր, կ'երեւի, իր եղբօր՝ Գուսանի վարդապետի մասին տրուած որոշումէն խորապէս զգածուած, դատ բացած է պատրիարքին եւ Կրօն. Ժողովին դէմ։ Գուսանի ճանաչուած է Սասի Բիզա եւ Նազմի Նուրի պէյերը։ Կ'ըսուի թէ այս բրանուն հայը 25,000 ոսկիի հատուցում կը պահանջէ ամբաստանեալներէն։

ԹԻՒՐՔ ԲԱՆԻՆ ՄԸ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ Ազգ. հիւանդանոցին հոգաբարձութեան կողմէ իբր մասնագէտ ցոյց տուած հայ բժիշկի մը վկայականը երկրորդ ատիճանի ըլլալուն պատճառաւ, կառավարութեան կողմէ առաջարկուած է առաջին ատիճանի վկայական ունեցող բուրք բժիշկ մը դնել իր տեղը։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. ԱԼՊԷՌ ԼԻԶՊՕՆԱ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Վ ԵՐՋԻՆ ԿՏԱԿԸ

Երկուշաբթի երեկոյեան, ժամը 7 ու կէսին, Այէլի ժողովուրդը զեմի մայն մը լսելով վազեց դէպի պանդոկ «էլ Մաստոր»։ Քանի մը վայրկեան վերջ լուր տարածուեցաւ որ Ալպէռ Լիզպօնա, Պաճէօ տի Բօմֆի նախկին զանձապահը ազատեցաւ։

Ինչպես գիտեն ընթերցողներ Լիզպօնա, մօտ 9 ամիս առաջ, 10,000 ոսկիի զեղծումով ամբաստանուած էր եւ բանտարկուած։ Քննութիւնները ցոյց տուին որ զեղծարարները ուրիշներ են։ Լիզպօնան զոհ գացած է իր բարեմտութեան։ Մի միայն 659 ոսկիի բաց մը ունէր գանձը, որուն պատասխանատու էր Լիզպօնան։ Հակցուելով իրողութիւնը Լիզպօնան երեսխաւորութեամբ բանտն արձակուեցաւ եւ ի վերջոյ քանի մը օրաթաթ առաջ ալ հարցաքննիչ պատուոր յայտարարեց անոր անմեղութիւնը։

Խնդիրը այս վիճակի մէջ գտնուելով, գտնուելի թուեցաւ անոր անձնասպանութեան փորձը։

Երկուշաբթի երեկոյեան ան Գէյրոյթէն կը վերադառնայ Այէլ Տիկինը եւ ուրիշ քանի մը բարեկամներ պատշգամը նստած էին։ Լիզպօնա մեր կը մտնէ, կը համբուրէ իր պզտիկ տղան եւ ձեռքը նամակ մը բռնած դուրս կ'ելլէ եւ կը յանձնէ իր տիկինին, յայտնելով որ իրեն կը պատկանի այդ նամակը։ Տիկինը հագիւ բացած նամակը, Լիզպօնա ռեվոլվէր կը պարպէ իր գանկին եւ արիւնլուայ գետին կ'իյնայ։ Կինը կը մարի կ'իյնայ։ Իսկոյն մարդիկ կուգան, բժիշկներ կը հասնին եւ կը տեղեկանան եղելութեան։

Ոստիկանները կ'ուսնեն երկու նամակներ, որոնցմէ մէկը տիկինին եւ միւսը հանր. նախագահին ուղղուած էր։ Երկու նամակներն ալ գրեթէ միեւնոյն բով սնգակութիւնը ունէին։ Լիզպօնան կը կրկնէր իր անմեղութիւնը եւ հակառակ ճշմարտութեան երեւան հանուած ըլլալուն ցաւ կը յայտնէր որ դեռ բերբեր կը տարուի նակցութեան։

Պ. Կիւլպէնկեան հրահանգած է որ ասկէ վերջ բոլորն ալ ուր ժամ պէտք է աշխատին, ինչպես կ'աշխատին իր անձնական պաշտօնեաները։

ԹԻՒՐՔԻԱ

ԴԱՏ ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԴԷՄ

Դրեր էին թէ Պոլսոյ Կրօն. Ժողովը Գուսան վարդապետի սխալմը առած էր, անոր գաւազանի մոլութեան համար։

Ամենասրտեան խանի դատին մէջ, Պատրիարքարանի պաշտպան դատաւորի պաշտօնեան Լեւոն Զիվէր որ Գուսանի եղբայրն է, հրաժարած է Պատրիարքարանի պաշտպան դատաւորի պաշտօնեն։

Լեւոն Զիվէր, կ'երեւի, իր եղբօր՝ Գուսան վարդապետի մասին տրուած որոշումէն խորապէս զգածուած, դատ բացած է պատրիարքին եւ Կրօն. Ժողովին դէմ։ Գուսանի ճանաչուած է Սասի Բիզա եւ Նազմի Նուրի պէյերը։ Կ'ըսուի թէ այս բրանուն հայը 25,000 ոսկիի հատուցում կը պահանջէ ամբաստանեալներէն։

ԹԻՒՐՔ ԲԱՆԻՆ ՄԸ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ Ազգ. հիւանդանոցին հոգաբարձութեան կողմէ իբր մասնագէտ ցոյց տուած հայ բժիշկի մը վկայականը երկրորդ ատիճանի բլլալուն պատճառաւ, կառավարութեան կողմէ առաջարկուած է առաջին ատիճանի վկայական ունեցող բուրք բժիշկ մը դնել իր տեղը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԵՒ ԱՐԱԲ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԱՒԱՆԸ

ՊԻՏԻ ՄԵԿՆԻ՞ ՊԷՏՐՈՒԹԷՆ ?

Պ. Եուսուֆ Եաղպէքի խմբագրապետութեամբ լոյս տեսնող «էլ Մէհեար» թերթը իր 22 Սեպտ. թիւին մէջ կը գրէ.—

Անցածները գրեցինք որ Փարիզի մէջ հայ կազմակերպութիւն մը կայ, որուն անդամները Կովկասի Սովիէթ Հայաստանի բարեբաղձներն են։ Այս կազմակերպութիւնը կ'ուխտեր հայ գաղթականներուն իրենց հայրենիքը վերադառնալուն համար։ Այս կազմակերպութեան Պէյրութի մասնաճիւղը գործի սկսաւ եւ քանի մը օր վերջ արդէն առաջին կարաւանը կը մեկնի Պէյրութէն։

Երկ սացանք նամակ մը սոյն կազմակերպութեան Փարիզի մասնաճիւղի անդամներէն մէկէն, որ կը գրէ.

«Շատ ուխտասանները վերջ յաջողեցանք, նոյ, Ֆրանս. կառավարութիւնը համոզել որ մեր կազմակերպութիւնը բաղաքական ոչ մէկ նպատակ ունի, միայն թէ բարեկամ է Կովկասի հայ կառավարութեան, Հայաստանի կառավարութիւնը ըլլալուն համար։ Ամէն տեղ մասնաճիւղեր ունեցանք եւ գործերնիս ստացած է։ Հիմա ուրախ լուր մը տամ, տո՛ղ սիրելի բարեկամս Եաղպէք, որ հայկական ֆինդրին սեր ու համակրանք ցոյց տուող արաբներէն է, Գ'աւեսեան էեզի որ շատ կ'աշխատիքեր Ֆիւրատեր Սիւրիոյ եւ Լիբանանի վրայեն բեռը թեթեւցնելու համար։ Հոս երախտապարտ եմ Սիւրիոյ ու Լիբանանի։ Քրիզի այս օրերուն, որ-քան կրնանք պիտի աշխատինք թեթեւցնելու համար անոր բեռը, գաղթականներու ծանրութիւնը վերացնելով։ Այսու հանդերձ պէտք չի մոռնայ որ հայեր մուրացկաններ չեն եւ որեւէ մէկուն բեռ չեղան. իրենք ճակատի քրտինքով հացերնին հանեցին։

«Մեր այս փափաքներուն եւ աշխատանքներուն յաջողութենէն կրնան հասկնալ մեր արաբ եղբայրներ, որ մեզի անկեղծօրէն կը ցանկանք իրենց հայրենիքին կատարեալ անկախութիւն։ Մեր ներկայ աշխատանքը 6000 հայերու առաջին ներքին Երեւան դրկուիլն է։ Անցեալ հասնելուն պէս 4000 հոս պիտի դրկուի, եւ այս ձեւով երբէք տարուան միջոցին տերութեանց անգութ բաղաքականութեան պատճառաւ ցրուած հայութիւնը կը հաւաքենք մեր հայրենի օճախին տուրջ։»

«էլ Մէհեար»էն զատ տեղական միւս թերթերն ալ երկայն բարակ գրեցին ներգաղթի խուրին շուրջ։ «էլ Անվալ» եւ «էլ Գայրաղ» կը գրեն որ Սիւրիայէն 4000 հոգի պիտի գրկուի մօտ ատենն։

ԹԻՒՐՔ ԱՇԻՐԹԹԵՐՈՒՆ ՎԱՃԱՌԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թրքական ձիս ատիրեր, որ սիր. սանմանին վրայ կը բնակի, շաս զօրաւոր եւ խորամանկ մարդիկներէ կը բաղկանայ։

Զարմանալի է սակայն որ անոնք ինչպէ՞ս անցան սահմանը եւ կրցան գալ մինչեւ Հայէպ, գինուած ամէն տեսակ զենքերով եւ ռումբերով։ Անցան երեքշաբթի օր անոնք ձեպէ Սամանի Թարեվի գիւղին վրայ յարձակում գործեցին եւ սկսան կարկուտի պէս զնդակ տեղացնել գիւղին վրայ։ Գիւղացիներ իրենց տուներուն մէջ պաշուեցան եւ վախցան։ Գիւղի մուխարը սակայն դուրս ելաւ, ատաւ իր զենքը եւ առանձին գլուխը դիմադրութիւն ցոյց տուաւ։ Ուազակներուն առձակած գնդակներէն մէկը դպաւ մուխարին եւ անուշ գետին փռեց զայն։

ԴԵՌ ՄԵԼԱՆԸ ՉԻ ԶՈՐՅԱԾ ՄԷՎԱԼԻ ԵՒ ՀԱՅԻՏԻՑԸ ԱՇԻՐԹԹԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Քանի մը օր առաջ, Բ. Գօմիսարութեան միջամտութեան շնորհիւ հաշտութիւն գոյացած էր Մէվալի եւ Հաթիֆլի ատիրքներու միջեւ։ Ուրեմն երկար ատեն ի վեր անվերջ կռիւներու մէջ էին։

Սակայն իրենց միջեւ գոյացած համաձայնագրի մնալը դեռ չի չորցած, նոր դէպք մը ալ պատահեցաւ եւ բանամարտութիւնը սկսաւ։ Հաթիֆլի ատիրքին Անմէ Համմուս սպանեցաւ է Մէվալի ատիրքին մէկը։

Անմէ Համմուս Հաթիֆլի ատիրքին բարեկամ եղող Ա'աս ատիրքին մէկին տուր, Թէլ ձին գիւղին մէջ, ճիւր էր։ Մէվալիներ լուր առին որ Անմէ նոն է։ Իսկոյն մաս մը անոնցմէ զինուեցան եւ եկան Թէլձին եւ սկսան զնդակ տեղացընել Անմէ Մամմուսի գտնուած տան վրայ։ Անմէ Մամմուս գէնը կ'առնէ եւ կ'սկսի դիմադրութիւն ցոյց տալ։ Ներքին գնդակով մէվալիներէն մէկը կ'սպաննուի։ Մնացածները կը փախչին։

Այս դէպքը Մէվալիներուն վրայ շաս գեռ տպաւորութիւն կը ձգէ եւ աւելի կը զգուշին։ որպէսզի ամէն անգամ իրենցմէ կ'ըլլան ըսպանուողները։ Կը կարծուի որ նոր կռիւներ եւ յարձակումներ պիտի սկսին եւ գոյացած համաձայնութիւնը պիտի չգոհուցուի։

ԱԳԱԿԻՆԵՐ ՍՐԲԵԼՈՒ ԱՏԵՆ

Գասբա թաղին մէջ, Ճէմիլ Բիֆաթի տան մէջ սպասուհի եղող Նուրա անուն տիկին մը, երբ տան պատուհանին ապակիները կը սրբէր, առջի օր, վար ինկաւ եւ մեռաւ։

ՅԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Քասուֆ սիկարէթներու ֆաբրիկն Եագուպ Քասուֆ, 30 տարեկան, երբ իր ինքնաշարժով Ալիֆէն Գէյրուբ կուգար, նամբան ինքնաշարժի ուղղութեան դիկը ուժգնօրէն կը զարնուի Եագուպ Քասուֆի ամուսնիներուն եւ կը պայթեցնեն զանոնք։

Վերջին տունը կը ճնչէր ան երբ Ալիֆ փոխադրեցին եւ բժշկական խնամքին յանձնեցին։ Սակայն աւա՛ղ՝ հագիւ քանի մը ժամ կրցաւ ապրիլ ան։

պաշտօնական

Թրեանեարեանի մասնագէտ՝ համայնատանական եւ փորձառու ուսուցիչ մը գործ կը փնտռէ։ կ'սանձնեն նաեւ գիտութեանց եւ հայ լեզուի դասեր։ 'Իմիմ խմբագրութեան։

ԷՆԿԻՒՐԻ ԿՈՒԶԷ ՕՐԻՆԱԿՈՒԻԼ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ...

Էնկիւրիի կառավարութիւնը իր Պէյրութի դեսպանին պանանցած է ընդարձակ տեղեկագիր մը Լիբանանի եւ Սիւրիոյ ներքին վարչական կազմակերպութեանց մասին։ Դեսպանը մասնաւոր նամակով մը հարցուցած է այս պարագաներուն մասին զարոց նախարարութիւնէն եւ խնդրած պանանցուած տեղեկութիւններ։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԱՍՏՂԸ (L'Etoile du Foyer)

Շնորհիւ «էքուայ տիւ Ֆուայէ»ին Ֆրանսական տարուան միջոցին սեփականատերը կ'ըլլայ սիրուն բնակարանի մը. տես չնչին վարձով մը։

Ընդ. Գործակալութիւն
Պուրճ, պանդոկ Սավոյա,
Պէյրութ.

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ՔԷՄԷՆՋԻՍՏ ՌՈՒԲԷՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԴԵՊՔՆԱԿԻ

ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ 27 ՍԵՊՏ. ԿԻՐԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԺԱՄԸ ՀԻԳԴ 9ԻՆ

ՕՊԷԼ ՍԱՆԹԷ-ՋԱՀԼԷ

Ի նպաստ Զահլէի Ազգ. վարժարանի

Հայ Աւետ. Բարձր. Վարժարան

ՊԷՅՐՈՒԹ

Վարժարանս կը վերաբացուի հոկտ. 1ին խնամուած ծրագրով եւ արդի ուսուցչական կազմով։

Ամէն ջանք ու խնամք կը թափուի վարժարանս բարձր մակարդակի հասցնելու եւ տիպար հայ պատանիներ պատրաստելու համար.

Ֆրանսերէնի մասնաւոր ոյժ եւ կարեւորութիւն կը տրուի.

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան հոկտ. 1—4ին։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. Նշան, Ազգ. Երկսեռ Վարժարանի ուսուցչական կազմը լրացուած և ուժեղացուած է նոր ուժերով։

Ֆրանսերէնի համար հրաւիրուած է համալսարանական մը, իսկ Մանկապարտէզի համար փորձառու վարիչ-մանկապարտիզպանուհի մը։

Արձանագրութիւնները կ'սկսին ասսոյ 21ին, առաւօտեան ժամը 9—12։ Կէսօրէ վերջ 3—5։ Վարժարանը պիտի բացուի Հոկտ. 1. Եշ. օր, իսկ դասաւանդութիւնը պիտի սկսին Հոկտ. 5 Բշ. օր։ Մինչեւ այդ թուականը պէտք է բոլոր աշակերտները արձանագրուած ըլլան։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԹՐՋԱՆԸ

1931 — 1932

Այս տարի Հայ Ճեմարանը ունենալու է վեց կարգ։ Հիմնական չորս դասարանները, որոնք կը համապատասխանեն պետական լիսէներու 6րդ, 5րդ, 4րդ և 3րդ կարգերուն, այլ և երկու պատրաստական դասարան։

Առաջին պատրաստականը մտնելու համար աշակերտը պէտք է ունենայ նախակրթարանի գոնէ երկու տարուան ուսում և ինը տարեկանը լրացուցած ըլլայ։ Երկրորդ պատրաստականը ընդունուելու համար պէտք է ունենայ գոնէ երեք տարուան նախակրթական ուսում եւ տասը տարեկանը լրացուցած ըլլայ։

Հայ Ճեմարանի ուսման վճարն է չորս դասարաններուն համար ալ տարեկան տասը օսմ. ոսկի։ Երկրորդ պատրաստականի համար ութը ոսկի և առաջին պատրաստականին համար եօթը օսմանեան։ Քոյր-եղբայրներէն մէկը ոսկի մը զեղչ կ'ունենայ։ Գիշերօթիկ կ'ընդունուին միայն մանչերը և վճարնէ 45 օսմանեան ոսկի։

Ընդունելութեան և այլ ամէն տեսակի տեղեկութիւններու համար դիմել Ճեմարանի շէնքը, վարչութեան, Հոկտեմբեր մէկէն սկսած ամէն լուր օր ժամը 8—1։

Բոլոր աշակերտ-աշակերտուհիները պէտք է անդամ մը ներկայացած ըլլան վարչութեան մինչև Հոկտեմբեր 12։ Դասերը կ'ըսկսին Հոկտեմբեր 13ին, երեքշաբթի օրը։

վերադառնալով տեսած էր գեղեցիկ երիտասարդ մը որ իր թեւերուն մէջ առած էր Դլոռը։

Այն ատեն երեւակայած էր թէ իր պարտականութիւնը այս աշխարհին մէջ վերջացած էր։ Կարծած էր թէ հանգիստ սրտով կրնար մեկնիլ դէպի յաւիտենականութիւն։

Եւ ահաւասիկ՝ ինքը կը վերածնէր, կ'սպրէր, պիտի կրնար կրկին Դլոռը և Դլոզլօն տեսնել։

Ինքզինքէն ելած, ուրախութենէն գինովցած, երախտագիտութեամբ կը համբուրէր Տիկին Բրիվայի ձեռքերը։

— Պիտի երթամ «մեր» զաւակները կանչելու, բսաւ Գլոռի մայրը, ծերունիին չըթիներէն հեռացնելով իր ձեռքերը։

Ցաջորդող վայրկեանները չատ երկար թուեցան հայր Լարիւ։ Վերջապէս ճերմակներ հագած խարտեաշ և վարդագոյն փոքրիկ էակ մը երեւցաւ սեմին վրայ։

Դլոզլօն էր։ Ձեռքերը իրարու զարնելով մինչև հիւանդին անկողինը վազեց և ծերունիի վիզը նետուելով՝ ըսաւ.

— Բարի լոյս մեծ-հայրիկ...։

Ծերունին սքանչացած՝ վայրկեան մը անշարժ մնաց։

Ի՜նչքան գեղեցիկ էր իր փոքրիկ Դլոզլօն, իր մազերը դէմքով յարդարուած մազերով և սպիտակ մետաքսի հագուստովը...։

Ի՜նչ մեծ տարբերութիւն կար այս հարուստի տրդէն և ընչաքաղցներով ծածկուած, մազերը գիսախուռ, ոտքերը քիթով թափառականներուն հետ չրջող փոքրիկին միջև։

— Պզտի՛կ մանչուկս... կակազեց հայր Լարիւ իր դէմքը երկարելով Դլոզլօի հմբոյրներու տարափին։

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ՈՍԿԻ ՎԱՆԴԱԿՆԵՐ

Դլոռի և Ժանի երջանկութիւնը խափանող ամպը փարատած էր այնպէս ինչպէս կը փարատի գիշերուան աղջամուղջը արշալոյսի առաջին ճառագայթներուն տակ։

Նոր հրաշք մը գործուեցաւ։

Հայր Լարիւ՝ հակառակ այն հաժոգութիւններուն թէ մեռնելու վրայ էր՝ կրցաւ ինքզինքը ազատել մահուան ճանկերէն։ Ոսկրուտ ճիւաղին հարուածը վրիպեցաւ...։

Անոր ցուրտ մանդաղը հպած չէր բարի ծերուկին կեանքին թելին։

Երկար օրեր կեանքի և մահու մէջ տատանելէ վերջ բոլորովին անգիտակ անցած դարձածին՝ հայր Լարիւ ինքզինքին եկաւ դարնան գեղեցիկ առաւօտ մը, որ սրբոտելու մէջ երջանկութիւն կը դնէ և կեանքը աւելի սիրելի կը դարձնէ։

Բարի մարդուկը կարծես թէ իր անդամները թրմրեցնող ծանր քունէ մը կ'արթննայ։

Քիչ ետք միտքը պայծառացաւ։ Կրցաւ բանալ երկար ատենէ ի վեր գոցուած իր աչքերը։

Բան չհասկցաւ...։

Ո՞ւր էր, ի՞նչ կ'ընէր այս գեղեցիկ խոշոր և ճոխ սենեակին մէջ, որ ողողած էր զայն պաճուճանքներս ժանով լոյսով։

Ո՞ւրկէ կուգային այն ընտանի աղաւնեակները, որոնք մինչև անկողինին քովերը կը թռչտէին...։

Ծեր հոպիտը կարծեց թէ կ'երազէ տակաւին։ Վայրկեան մը դոցեց աչքերը։ Երբ կրկին բացաւ՝ մի-

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԽՈՌՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ժընև. — Վրացական մամուլի դիւանը կը հաղորդէ թէ Վրաստանի մէջ ընդոստներ յարձակում գործած են Զիաթուրի բանտին վրայ և ազատած քաղաքական բանտարկեալները։

Իբրև փոխադարձութիւն 2—3 բանտարկեալներ գնդահարուած են և 30 կուսակից ընտանիքներ տարագրուած են իբրև պատանդ։

ԿԱՆՏԻ ՃԱՌԸ

Լոնտոն.— Կանտի այսօր երկար ճառ մը խօսեցաւ կոմիտէին մէջ։ Օ. Էնսդիր ժողովի ընտրութեան համար գործադրելի մեթոտներուն շուրջ ատարուած ընդհ. վիճաբանութեան ընթացքին։

Իր ճառը սկսաւ, ըսելով թէ կը վախնար որ պատուիրակները ընտրուած չէին հնգիկներուն կողմէ, այլ կառավարութեան կողմէ։

Ըսաւ թէ պատմականօրէն, Հնդկաստան միակ ու միացեալ երկիր մը էր և թէ իշխանները, Դաշնակցութեան ծրագիրը նշմարելով, նպաստած էին այս միութեան ամրապնդման։

Պէտք է հաւատարմութեան ոգի մը գոյութիւն ունենայ բրիտ. Հնդկաստանի և հնդիկ պետութեանց միջև, առանց որուն Դաշնակցութեան նախագիծը անկարելի է։

Ըսաւ թէ ուժգնօրէն կապուած է չափահասներու քուէարկութեան, թէ չէր սիրեր երկու օրէնսդիր ժողովներու սկզբունքը և թէ դէմ էր ինք Օրէնսդիրի անդամներուն ընտրութեան։

ԻՍԼԱՄ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ ԱՂԱ ԽԱՆԻ ՄՕՏ

Լոնտոն.— Կրոր Մեղանի իսլամ պատուիրակները այս կէսօրէ ետք հաւաքուեցան Աղա Խանի մօտ։ Դաշնակցային կառուցման կոմիտէին բոլոր պատուիրակները ներկայ էին ժողովին, որ դանդաղ տեղի ունեցաւ։

Կը կարծուի թէ որոշուած է որ իսլամները ոչ մէկ նախաձեռնութիւն ստանձնեն որևէ խօսակցութեան սկսելու փոքրամասնութեանց հարցերուն կարգադրութեանց շուրջ։ Անոնք պիտի շարունակեն մասնակցիլ խորհրդաժողովի աշխատութեանց, առանց խափանարար ընթացք բռնելու։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՒՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Փարիզ — Նախարարաց Խորհուրդը գումարուեցաւ։

Պրն. Լաւալ իր պաշտօնակիցներուն խօսեցաւ իր յառաջիկայ ճամբորդութեան մասին դէպի Գերմանիա։ պրն. Պրիան զեկոյց մը ըրաւ Ժընեւի աշխատութեանց մասին։ պրն. Փիէեղի ծանոյց թէ յառաջիկայ պլուտէֆին վերաբերեալ նախագիծը պիտի յանձնուի խորհրդարանի ելեւմտական յանձնաժողովին հարկ եղած պահուն և սովորական ձևով։

Զօր. Միթերհոզեր Պասեր ազգական կերագոյն խորհուրդի անդամ նշանակուեցաւ։ Լը Պոր և Մեսմէն ատուոր Լէգէոնի ասպետ նշանակուեցան, յետ մահու։

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ ՄԷԿԴԻ ԿԸ ՆԵՏՈՒԻ

Ժընև.— Գերման արտաքին նախարար Ֆօն Բիւրթիուս վիճաբանութիւն բացաւ փոքրամասնութեանց խնդրին մասին և յայտնեց թէ որոշ յառաջդիմութիւններ եղած են այս դետնի վրայ։ Ռումէն պատուիրակ իշխան Կիքա իր անցեալ տարուայ յայտարարութիւններուն վրայ պնդելով յայտնեց թէ շահագրգռուող պետութիւնները նոր յանձնառութիւններու տակ չեն մտներ։

Բազմաթիւ պատուիրակներ, ինչպէս Ֆրանսայի պատուիրակը, անպատեհ կատեգին վիճաբանութիւնը շարունակել, Պրն. Մօթթա տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ։

ԾՈՎԱՄՐՐԻԿ ՄԵՔՍԻԿՈՅԻ ՄԷՋ

Մեքսիկօ.— Այս առաւօտ, ծովամրրիկ մը ինկաւ Վերաքրուզի վրայ և նաւահանգիստին մէջ գտնուող բազմաթիւ նաւեր ջրասոյն ըրաւ։ Մեծ վնաս պատճառեց քաղաքին եւ ելեքտր. հոսանքը կտրեց։

ՏՊԱՐԱՆ «ԱԶԴԱԿ»,
ԱՐԱՔ, ՄԱՔՈՒՐ, ԳԵՂԵՑԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ
ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԳԻՐՔ, ՊՐՈՇՈՒՐ, ՀԱՐԱՍԱՆԵԼԻ ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ
ՊԱՀԱՐԱՆ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ ԵՒ ԱԲԵՒՏՐԱՆԱՑ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐ
Հայերէն, Ֆրանսերէն եւ Անգլերէն
ԳԻՆԵՐ ԱՂԱ ՍԱՂԱՖ
ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՄԵՔԵՆԱՅ ԵՒ ՓԵՏԱԼ

ՏՔԹ. Բ. ԳՈՒԼԱԳԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ՝ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԷՆ
Կը դարմանէ գիտական ամենավերջին մեթոտներով, թոքերու, սամոնսի, աղիքներու լեարդի ամէն տեսակ հիւանդութիւններ։ Հին եւ նոր հերմամիզութիւնը իր բոլոր բարդութիւններով, ինչպես նաեւ Ֆրանկոֆոն եւ մորթային հիւանդութիւններ։
Արագ, արմատական եւ բարեխիղճ դարմանում։
Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, բացի կիրակի, իր նախկին դարմանատան մէջ. ժամը 8—12 եւ 2—6 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ։
Երեքշաբթի օրերը, ժամը 2—5 վկայեալ ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒ ԶՐԻ
Ժամ՝ Հասսեն փողոց՝ թիւ 8

ՕԹԷԼ
ԼԻՒՔՍ
ՏԷՐ ԵՒ ՏՕՐԷՆ՝ Գ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ
ԶԱՀԼԷ
Կեդրոնական ամենագեղեցիկ գիրքի վիճակ, բոլորովին նոր կահաւորում
Մաքուր եւ անթերի սպասարկութիւն ու դիւրամատչելի գին
Արեւելեան եւ եւրոպական հատեր ճաշ
Ընտանիքներու համար մասնաւոր դիւրութիւն
Մեր ճաշարանն է՝
1.— Մաքրութիւն
2.— Մաքրութիւն
3.— Մաքրութիւն

ՕԹԷԼ
ԱԼԷՆՊԻ
Hôtel
ALLENBY
ԱԼԷՔՍԻ ՓՈՂՈՑ
ԹԷԼԷՖ. 262
ՀԵՌԱԳԻՐ HOTEL ALLENBY
Հայկական նոր օթէլ. անունին չափ փառաւոր, անբաղդատելիօրէն մաքուր, շքեղ տեսարան, բոլոր սենեակները փողոցի կողմէ դէպ ի հիանամուած սպասարկութիւն.
HOTEL ALLENBY
BEYROUTH

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ՇԱՏ ԴԻՒՐԱՄՍՍՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ ԴԻՄԵՑԷՔ ԵՒ ՊԻՏԻ ՀԱՄՈԶՈՒՔ
Տէր եւ տնօրէն՝ ՎԱՀԱՆ ՏԻՐԱՑՈՒԵԱՆ և Ժ. ԱԲԷԼԵԱՆ

ՏՔԹ. Մ. Ս. ՏԱՔԷՍԵԱՆ
Նախկին ներքին բժիշկ ԹԱՂԱՊԵՏ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ
Այժմ միայնակ բժիշկ St. ELIE ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ
ՆԱՀԵՐԻ ՈՍՏԻԿԱՆԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑ ԻՐ ԲԼԻՆԻԷՐԻ ՄԷՋ
Ամէն օր (Կէսօրէ առաջ 10—12
(Կէսօրէ վերջ 1 — 3
ՄՆԹ.— Հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրէ վերջ ադհաս հիւանդներուն ծրի։

ՍԱԿԱՐԱՆ ՊԷՏՐՈՒԹԻ
21 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1931

	Նուրիկ.
Եգիպտկ. Ցպնադրմ.	634
Հնդիկն. »	
Տօլար »	127
Թրքական »	19 50
Պանք Օթթոման	155
Իտալական Լիր 100	662
Ցուսլակն Տրսխմի 100	162
Անգլկ. ոսկի	617
Ֆրանս. »	479
Օսման. »	551
Արծաթ մէջիտ	30
Գրէյտի Ֆոնս. Ա.	21 00
» » Բ.	12 85
» » Գ.	11 40

Սեպտեմբեր եղբարք Բիւ Ֆօս
Թէլէֆօն՝ 5-19

ՏՊԱՐԱՆ ԱԶԴԱԿ
Ելեքտրաշարժ տպագրական մեծ եւ փոքր մեքենաներ եւ հայերէն, արաբերէն ու ֆրանսերէն ամէն տեսակ տառեր։
«Ազդակ»ի տպարանին մէջ կը տպուին «Ազդակ»էն զատ «Սիտ Իլ Ձէտիտ» արաբական 8 էջնոց մեծ օրաթերթը եւ երկու արաբերէն շաբաթաթերթեր՝ «էլ Թէզրաֆ» եւ «էլ Եաքզաթ»։
Տպագրական ամէն տեսակ գործերու համար ունի առանձին բաժին մը, բոլորովին նոր տառերով եւ մասնաւոր տպագրական գործիքներով։

Տուէ՛ք Ձեր Մանուշումները «ԱԶԴԱԿ»ին

Կարդացէ՛ք և Տարածեցէ՛ք «ԱԶԴԱԿ»ը

Տոկուն չինուածք
Վայելուչ տեսք
Հնչուն եւ բնական ձայն
Ահա յատկանիշներ՝ որոնցմով կը զանազանուին
ԱՓՕԼԼՕ ՖՕՆՕՆԵՐԸ
Պատրաստուած վերջին կատարելագործեալ դրութեամբ, Անգլ. ամենանոր եւ ամենաանհ ընկերութեան կողմէ
APOLLO GRAMOPHONE Co. Ltd
(of London)
ԵՓՕԼԼՕ ՖՕՆՕՆԵՐՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐԸ !!!
Կատարեալ հանգոյց գոյացնելու համար անգամ մը այցելեցէք
MAISON APOLLO, Rue de la Poste, BEYROUTH
Փարոդիֆ եւ ֆօնօլ՝ ամէն ձեւի, անվիճելի որակ եւ առաւելութիւններ դիւրամատչելի գին, վճարումի դիւրութիւն։
Ընդհ. ներկայացուցիչներ՝ Միւրիոյ, Պալեստինի, Անդրյորդանանի, Միջագետքի եւ Կիպրոսի.— ՍԻՆԱՆԵԱՆ ԵՂԲՕՐՔ
SINANIAN FRÈRES, Boîte Postale 642, BEYROUTH (Syrie)

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ ԳԱՂԹԱՅԻՆ
Վիճակահանութիւն (51րդ շրջան)
Պետական երաշխաւորութեան տակ գտնուող այս վիճակահանութեան նոր շրջանը (51րդ) կը սկսի յառաջիկայ Նոյեմբերին
Ընդհանուր 50,000 թիւ. որմէ 21175ը հինգ ամսուան ընթացքին կը շահի մեծամեծ գումարներ՝
ոսկի Ֆրանք 450,000 — 240,000 — 150,000 — 100,000—80,000—70,000—60,000—50,000—40,000— այլն այլն։
Ամենաբախտաւոր պարագային կարելի է շահիլ մինչև՝
ՄԻԿ ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ՖՐԱՆՔ այսինքն ՔՍԱՆՈՒՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ԱՌ
Առաջին թիւրեր տեղի կ'ունենայ 11 եւ 12 Նոյեմբեր 1931ին։ — Ցամոսակը կ'արժէ՝ ամսական՝ ս. դ. 125 (ութերորդ)- 250 (քառորդ), 500 (կէս) և 1000 (լման)։ — Հիմակուընէ ապսպրեցէք Ի՛ընդունուի։ — Վճարումները 1 նիսկ։ — Փոստով ապսպրեցէք կ'ընդունուի։ — Բլան եւ լիսե՝ ձրի։ — Վաճառողներ կը փնտռուին ամէն կողմ՝ շահաւէտ պայմաններով։
ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ամիսը բանի՞ ոսկի կը տեսնիս...։ Այդ շահուն 100ին ՝ն լսեցիր այս հռչակաւոր Վիճակահանութեան։ Փոխրիկ գումար մը վճարելով չես ապրուսանար, բայց՝ ընդհակառակը՝ կրնաս հարուստ եւ երջանիկ մարդ մը դառնալ, ինչպէս եղած են Ռեգէզ առաջ հազարաւորներ, որ վաղուան հագով կը տառապէին մինչեւ հիմա բեղի տէս...։
Ցամոսակ գնելու եւ ամէն մանրամասնութեան համար դիմել՝
ՊՕՐՍԱ—Պէյրութ (B. P. 422) Մ. ԿԱՊՐՈՇ
Վիճակահանութեանց ընդհ. Գործակալ մը

ԳՈՐԳԻ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ
ԵԹԷ ԿՈՒԶԷՔ ԿԱՀԱՒՈՐԵԼ ՁԵՐ ՏՈՒՆԵՐԸ
ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ ԳՈՐԳԵՐՈՎ
ԱՑՑԵԼԷՑԷՔ ԾԱՌՕՔ ԳՈՐԳԻ ՎԱՐՊԵՏ ԵՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԱՇՃԵԱՆԻ
ԳՈՐԳԻ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ
ուր պիտի գտնէք պատրաստ և ապսպրանքով ամէն տեսակի և չափի գորգեր, որոնք Եւրոպական և Ամերիկեան հրաշակերտներու վրայ գնահատուած են։
Նիր Իսք Ռիլիֆի ճախկին Ղազիրի գորգի գործատան բոլոր տեղեկութիւնները փոխադրուած են Պ. Թաշճեանի,
ԷՃՐԷՖԻԷԻ ԳՈՐԳԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

ՊԱՆԴՈՂ ԼԻԲԱՆԱՆ
- ՁԱՀԼԷ -
Հայկական միակ պանդոկը Զահլէի մէջ
ՄԱՔՈՒՐ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՄԵՂ ՃԱՇ
ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՆԿՈՂԻՆՆԵՐԸ ԿԷՍ ԳԻՆ
ՏՈՒՆ ՎԱՐՁԵԼ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՍԱՐ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ
Տէր եւ տնօրէն Ց. ՑՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

«Time is money»
Ժամանակը ոսկի է
ԶԷՆԻԹ ԺԱՄԱՑՈՒՑՔ ՇՆՈՐՇԻՒ ԻՐ ԱՍԵԼՈՒՃԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃՇԳԱՊԱՇՈՒԹԵԱՆ
անգուգական յատկութիւններուն ձեզի դրամ կը տահեցնէ առանց դժուարութեան, կարելիութիւն տալով խնայելու ձեր ոսկիներն անգամ։
Ունինք ժամացոյցներու ամբողջ շարք, ոսկի, արծաթ թէ նիկել, կիներու եւ այրերու համար։
Կ'ապահովուին նաեւ բոլոր նորոգութիւնները՝ ամենանպաստաւոր պայմաններով
Ընդհ. ներկայացուցիչ՝ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՇԱՀԻ'Ն (Ֆօր փողոց)
Վաճառատուն՝ Վէյկան փողոց, քաղաքապետարանի դռան կից։

Կեանքի սղուքեան դէմ!
այլեւս ոչ ներկայացում ոչ նուագ առանց նուագը ձեր տան մէջ։
ՕՏԷՕՆ
Սկաւառակի եւ ֆօնօֆ յայտնի մարքան ձեզ այս կը մատուցէ քիչ դրամով ամէն գիշեր ընտիր նուագ լսելու հանոյքը։
Դեկեցէք ՕՏԷՕՆ ֆօնօ մը որմէ անկասկած պիտի հմայուիք եւ նորհիւ այս հռչակաւոր մարքայի սկաւառակներուն շարունակական ժամանման, կը-նաք ամէն իրիկուն, Ձեր տուներուն մէջ վայելել ամենամեծ նուագահանդէսները եւ նուագները, իրենց վերջին ստեղծագործութիւններով։
Ադբեւս ոչ ներկայացում եւ ոչ այլ նուագահանդես. այդ բոլորը ունենալ ձեր տան մէջ միակ միջոցն է կեանքի սղուքեանը դէմ ինքնապաշտպանուելու։

ևնոյն տեսարանը պարզուեցաւ։ Հետևաբար ամէն բան իրական էր...։

Միչտ բան չէր հասկնար։

Ցանկարծ՝ սենեակին մէջ թռչող աղաւնիները պատսհանէն դուրս փախան։

Մէկը սենեակէն ներս մտնելով վախցուցած էր զեղեցիկ թռչնիկները։

Տիկին Բրիվան էր։ Դեղի չիչ մը ձեռքը բռնած անկողնին մօտեցաւ։ Տեսաւ որ հայր Լարիւ զարմացկոտ աչքերով իրեն կը նայէր։

Միծաղելով բացագանչեց.

— Բժիշկը մեզ՝ խաբած չէր, երկկ իրիկուն երբ վստահեցուց թէ բուժուելու վրայ էք....

«Բարի լոյս պարոն Լարիւ... դիս չէք ճանչնար սակայն... Տիկին Բրիվան եմ Գոտին մայրը...։

«Շը՛... մի՛ խօսիք... ինքզինքնիդ մի՛ յոգնեցընէք... պէտք է որ շատ խոհեմ ըլլաք և թողուք որ խնամենք ձեզ։

«Քանի մը օրէն բոլորովին առողջացած պիտի ըլլաք։

Մինչ այդ՝ ձեր դեղը խմեցէք... այդպէս... ձգեցէք որ ձեր գլուխը բարձին վրայ առնեմ... բռնեցէք... խմեցէք...։»

Տիկին Բրիվա օգնած էր ծերուկին՝ գլուխը վեր առնելու, դդալ մը դեղ լեցնելով մօտեցուցած էր հայր Լարիւի շրթներուն։

Հայր Լարիւ դեղը խմելէ վերջ լեզուն շրթներուն վրայէն անցուց՝ քիթը բերանը ճմթթելով։

— Լեղի է, ըսաւ գլուխը կրկին բարձին ձգելով։

Տիկին Բրիվա խնդալ սկսաւ։ Գնաց դեղին չիչը դրաւ սեղանին վրայ և վերադարձաւ հիւանդին քով։

— Պիտի խնդրենք բժիշկն որ քեզի անուշ դեղ մը

տայ։

Բայց արդէն իսկ հայր Լարիւ մոռցած էր դեղին դառնութիւնը։ Տակաւին չորս կողմը կը նայէր։ Անհակը կը մտատանջէր զինքը։ Կարծէք կը փնտռէր ուրիշ միջավայր մը ուրիշ անձեր՝ քան թէ բարի Տիկ. Բրիվան։

— Ո՞ւր է Գիտա, ո՞ւր է Գիտոյ հարցուց։

— Եթէ ինձի խոստանաք հանդարտ կենալ... կ'երթամ ապիկս և թոռնիկս կը կանչեմ։

— Ձեր աղջիկը... ձեր թոռնիկը... իմիոս այ ճն...

— Գիտե՛մ... դիտե՛մ, ըսաւ Տիկ. Բրիվա իր դեղեցիկ նուրբ ձեռքերուն մէջ սեղմելով ծերուկին դողդոջ կոչտ ձեռքը։

Ամէն բան պատմեցին ինձի... գիտեմ թէ այնքան բարի եղած էք աղջկանս և խեղճ փոքրիկ անմեղին հանդէպ։

«Այդ պատճառով իսկ երբ քեզ հիւանդ վիճակի մէջ հոս բերին, խնդրեցի Աստուծմէ որ ձեր կեանքը երկարէ որպէսզի կարենաք ձե՛ր իսկ պատճառած երջանկութեան արդիւնքը տեսնել անձամբ։

«Շատ վախցայ որ Աստուած չի լսեր աղօթքս։ Շատ հիւանդ էիք, պարոն Լարիւ, ի՛նչ անխոհեմութիւն՝ ձեր այդ հիւանդ վիճակին և ծնունդի փոթորկոտ գիշերը Գիտոյն փնտռելու ելեալ։

«Անկէց ի վեր տասն և հինգ օր անցաւ, բայց տեսէ՛ք, արևը իր դեղեցիկ դէմքը ցոյց տուաւ ձեր վերածնունդը տօնելու համար։»

Մինչ Տիկին Բրիվա կը խօսէր՝ ամբողջ աչխատութիւն մը կատարուած էր հայր Լարիւի մտքին մէջ, կը յիշէր այն եղերային դիպուածը, կը յիշէր նաև թէ մեծ ուրախութիւն մը պատած էր զինք երբ հիւղակ

ZENITH
«Time is money»
Ժամանակը ոսկի է
ՕՏԷՕՆ
Օտեոն
Դեկեցէք ՕՏԷՕՆ ֆօնօ մը
որմէ անկասկած պիտի հմայուիք եւ նորհիւ այս հռչակաւոր մարքայի սկաւառակներուն շարունակական ժամանման, կը-նաք ամէն իրիկուն, Ձեր տուներուն մէջ վայելել ամենամեծ նուագահանդէսները եւ նուագները, իրենց վերջին ստեղծագործութիւններով։
Ադբեւս ոչ ներկայացում եւ ոչ այլ նուագահանդես. այդ բոլորը ունենալ ձեր տան մէջ միակ միջոցն է կեանքի սղուքեանը դէմ ինքնապաշտպանուելու։